

Angola Halkı Fidel'i Coşkunlukla Bağına Bastı

CASTRO'nun AFRİKA GEZİSİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

REFİK EVREN

Küba Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri ve Küba Başbakanı Fidel Castro Ruz'un Afrika'daki devrimci devletlere düzenlediği gezi sürüyor.

Bölgedeki sosyalist yönelimli kapitalist-olmayan yol ülkelerinin en ileri olanlarından bazılarını kapsayan bu gezi Cezayir'le başlamıştı. Fidel Castro, daha sonra sırasıyla Libya, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti, Somali, Etiyopya, Gine ve Mozambik'i ziyaret edip, beş günlüğüne Angola'ya geldi.

CASTRO'NUN MUHTEŞEM GEZİSİ ANGOLA'DA DORUĞUNA ULAŞTI

Gittiği her ülkede gerek yöneticiler gerekse geniş halk yığınları tarafından büyük bir sevgi ve coşkunlukla karşılanan Castro'nun Angola'ya gelişi, rahatlıkla denilebilir ki, MPLA öncülüğündeki devrimin zafere sonradan ülkedeki en önemli olay oldu.

Bilindiği gibi Angola halk güçleri uzun bir silahlı kurtuluş savaşı sonucunda bağımsızlıklarını kazandıktan sonra emperyalist yanlısı FNLA ve UNITA'nın başlattığı, tüm emperyalist güçlerin ve ayrıca Maocu ÇHC yönetiminin de desteklediği karşı-devrimci hareketin Angola halkını en güç günlerle karşı karşıya bıraktığı bir anda, Sosyalist Küba ve onun öncü gücü olan Küba Komünist Partisi, dünya devrim tarihine geçecek seçkin bir enternasyonalist dayanışma göstererek, 15 bine yakın Kübalı askeri, Angola halk güçlerine yardıma gönderdi. Emperyalistler ve yerli ortakları tarafından başlatılan karşı-devrimci iç savaş komplosunun

Angola halk güçlerini bir ölçüde geriletmişti bir anda kendi anayurtlarından onbin kilometre ötede, tümüyle ayrı bir ırktan, ulustan, dilden olan Angolalılar yanında gözünü kırpmadan çarpışarak zorlu bir savaşta kahramanca savaşan Kübalı askerler, Angola halkına büyük lojistik destek sağlayan Sovyetler Birliği'nin yanısıra, Angola devriminin en büyük yardımcısı oldular ve son derece modern silahlarla donatılmış, profesyonel (kiralık) askerlerle takviye edilmiş karşı-devrimci güçlerin bozguna uğratılmasında önemli bir rol oynadılar.

Küba hükümetinin Angola'ya gönderdiği birliklerin başında Küba genel kurmay başkanı dahil en seçkin komutanların ve subayların bulunması, Küba'nın Afrika ve dünya devrimi yolundaki enternasyonalist ruhunun en önemli göstergelerinden birisiydi.

Angola devrimi gerici güçlerin bu önemli komplosunu da bertaraf edip, askeri planda nihai zafere ulaştıktan sonra, Küba'lı askerlerin bir kısmı ülkelerine döndüyse de, gene önemli bir bölümü Angola'da muhtemel bir emperyalist saldırıya karşı Angola işçi sınıfına ve emekçi halkına yardım için nöbete geçti.

Bugün Angola'da bekleyen Küba birlikleri aynı zamanda Angola silahlı güçlerinin düzenli orduya dönüşerek, günümüzdeki sosyalist ülkelerin ordularından birisi haline gelmesi için çalışmakta, ayrıca düzenli sosyalist orduların yanısıra milis örgütlenmesi için yol göstermekte ve hem organizasyon bakımından hem de Angola silahlı güçlerinin modern savaş teknikleriyle eğitilmesi açısından önemli bir görev yapmaktadırlar.

Angola'daki Kübalı askerlerin çok önemli bir misyonu da, sosyalist kuruluşta Angola ordusunun işlevinin güçlendirilmesi ve üretime yardımcı olması için gösterdikleri çabalardır.

Bunun dışında çok sayıda Kübalı teknik uzman, Sovyet ve diğer bazı sosyalist ülke uzmanlarıyla birlikte sosyalist kuruluşun başarısı, Angola emekçilerinin bilimsel ve teknik eğitimi, merkez ekonomik planlamanın mükemmelleştirilip, başarıyla uygulanması için çalışmaktadırlar. (Angola devriminin lideri olan ve geçen yıl Lenin ve Dimitrov nişanlarıyla ödüllendirilen **Agustino Neto**'nun SSCB ve Bulgaristan gezilerinde bu ülkelerle imzaladığı uzun vadeli ekonomik, teknik, bilimsel ve kültürel işbirliği anlaşmaları gereğince ülkede görev yapan Sovyet ve Bulgar ve diğer bazı sosyalist ülke uzmanlarının yanısıra Kübalı uzmanlar da Angola'da üretici güçlerin hızlı gelişimi için ekonomik-teknik ve kültürel-bilimsel çalışmalar yapmaktadırlar.)

İşte Angola halkına böylesine büyük yararlıklar sağlayan ve onun en güç günlerinde, Angola kurtuluş savaşçılarıyla omuz omuza dövmüş olan Küba halkının liderinin Angola'ya gelmesi eşine ender rast-

lanır coşkun sevgi gösterilerine yol açtı. Angola halkı yedisinden yetmişine kadar, kadın-erkek, genç-ihtiyar, çocuk-büyük, herkes, Fidel'i görebilmek için meydanları, sokakları doldurdular, şehirlerarası yollar da bile onun arabasının bulunduğu konvoyun geçişi için saatlerce güneş altında beklediler. İki komünist lider, Castro ve Neto'nun halk önüne birlikte çıkmaları ise muhteşem bir tarihsel tablo oldu. Angola halkı geceli gündüzlü şenlikler yaptı ve Küba ile Angola'nın dostluğunu yeniden ve yeniden kutladı. Castro'nun gezi süresince gittiği fabrikalarda, maden ocaklarında işçiler Fidel'i büyük gösterileriyle kucakladılar, ayrıca yüksek öğretimden çocuklara kadar öğrenciler, köylüler, aydınlar Fidel'in elini sıkmak, onu kucaklayabilmek için adeta yarıştı ettiler.

— II —

KÜBA İLE ÇHC'NİN DÜNYA DEVRİMCİ SÜRECİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Fidel Castro'nun Afrika'da, Angola'da gördüğü bu coşkun sevgi ister istemez Küba ile ÇHC'nin dünya politika arenasında dünya devrimci süreci açısından karşılaştırmasını aklımıza getirdi. Birisi, (ÇHC sekiz yüz milyonu aşkın nüfusuyla dev bir ülke. Ulusal kurtuluş savaşından sonra sosyalizm yoluna girmiş, fakat milliyetçi bir yol izleyerek dünya devrimci sürecine ters düşmüş bir «sosyalist» (!) yönetim... Büyük Hon Şovenizmine kendisini kaptırarak gerek Çin halkının gerekse dünya halklarının çıkarlarıyla çelişip, bütün dünyada tecrit olmuş bir rejim. Kendi ülkesi içinde partisiyle, devletiyle Maocu kliklerin mücadelelerine sahne olan bir iktidar. Bir zamanlar «anti-Sovyetizm»ini, ulusal kurtuluş savaşlarını mutlaklaştırmak maskesiyle perdelemeğe kalkışmış, sosyalist sistemi ve onun öncülüğünü reddederek Üçüncü Dünyayı temel güç ilân etmek yoluyla Üçüncü Dünya'dan destek bulacağını sanmış, fakat bugün neredeyse tek bir Üçüncü Dünya ülkesine bile resmi ziyarette bulunamayacak kadar Üçüncü Dünya'dan dahî tecrit olmuş, resmi protokolünü Amerikan militarist çevrelerinin adamı Schlessinger'lere, Alman neo-Nazi hareketinin lideri Strauss'lara açmış bir dışişleri politikası. Tek bir sosyalist devlete ya da Üçüncü Dünya ülkesine gidemeyen, onları da ülkesine davet edemeyen bir grup üst devlet adamı... Bangladeş'de, Filistin'de, Dofar'da, Şili'de, Lübnan'da, Angola'da, Portekiz'de Yahya Han'ların, İzak Rabinlerin, Rıza Pehlevilerin, Pinochetlerin, Pierre Gamayel'lerin, Holden Roberto'ların, ...ve hempalarının yanında saf tutmuş, yani bütün bu faşistlerin, siyonistlerin, falanjistlerin, gericilerin,

halk düşmanlarının, emperyalist işbirlikçilerinin ağababası olan Amerikan emperyalizmine yardımcılık yapmış bir klik...

Öte yanda (Küba), dünyada karşı-devrimin en güçlü olduğu bölgede, Amerikan emperyalizminin karnı altında sosyalizmi kurmuş, komünizm ve proletarya enternasyonalizmi bayrağını Karaib'lerde, Latin Amerika'da şerefle yükseltmiş küçücük bir ülke, Amerikan emperyalizminin bütün saldırılarını, Domuzlar Kürfezi çıkartmalarını, ekonomik, siyasal ablukalarını, binbir türlü karşı-devrimci komplolarını, suikast tertiplerini boşa çıkarmış, ülkede sosyalizmi, sosyalist demokrasiyi yerleştirmiş, sosyalizmin Latin Amerika'daki ilk kalesi olmuş bir devlet... Ve kısıtlı olanaklarının çok ötesinde dünya proletarya devrimine, onun bütünleyici bir parçası olan dünya ulusal kurtuluş hareketine, askeriyle, teknik uzmanıyla, dar ulusal bütçesiyle yardıma koşmağa başlamış bir ülke. Pek çok kapitalist-olmayan yol ülkesine sayısız iktisatçılar, teknik elemanlar, askeri uzmanlar göndermiş ve onların toplumsal ilerlemelerine kendi gücünün çok ötesinde katkılar getirmeyi fedakârca sürdürmüş bir ülke. SBKP 25 ci Parti Kongresinde görüldüğü gibi, dünya komünist forumlarında büyük bir sevgiyle karşılanan bir Komünist Partisi'nin ve liderinin yönetiminde, bilimsel komünizm ve proletarya enternasyonalizmi ruhuyla, dünya devrimine vargücüyle hizmet eden, hem sosyalist ülkelerde, hem de Üçüncü Dünya ülkelerinde, Üçüncü Dünya forumlarında, bağlantısız ülkeler toplantılarında sansasyonel denilebilecek bir prestij toplamış bir küçük devlet...

Birincisi, ÇHC bütün «gücüne» rağmen, dünya sosyalist sisteminden ulusal kurtuluş hareketinden ve uluslararası işçi sınıfı hareketinden, **dünya devrimci hareketinin öncüsü uluslararası komünist ve işçi sınıfı hareketinden** tümüyle tecrit olmuşken, ikinci ülke (Küba) tüm nicel küçüklüğüne rağmen bütün dünya halkları gözünde olağanüstü bir saygınlık kazanmıştır. Birincisi ÇHC, dünya devriminin en güçlü olduğu bölgede, devrimin öncü mihveri Sovyetler Birliği'nin yanbaşında her türlü güvence ve destek imkânına sahipken, kendi devriminin yapılmasında en büyük uluslararası desteği sağlamış olan Sovyetler Birliği'ne ve giderek dünya devrimine ihanet etmiş bir yönetim... İkincisi (KKP), karşı-devrimin en güçlü, en azgın olduğu bölgede ve dünya karşı-devriminin öncü eksenini Amerikan emperyalizminin burnu dibinde, bütün güçlükleri yenebilmiş devrimini sağlamlaştırmış bir yönetim... Birincisi (ÇKP), kendi ülkesinde hâlâ binbir türlü saray entrikasına sahne olan, Maocu kliklerin çatışmaları altına halkı şaşkına çeviren, Çinli emekçileri büyük ekonomik güçlükler altında bunaltan, ülkesinin ekonomisini görülmeyen bir şekilde Sovyetler Birliği'ne karşı askerileştiren Sovyet sınırını tümen tümen askerler, dev sığınaklar, askeri mevziler ile dona-

tan ve yıllardır halkı dünya devriminin öncü eksenini Sovyetler Birliği'ne karşı kışkırtan, Amerikan emperyalizmine daha fazla silahlanma tavsiyelerinde bulunan, NATO'yu savunan, Türkiye gibi fanatik işbirlikçi NATO'cu rejimlere dahi NATO'da kalmalarını salık verecek kadar gözü dönmüş bir Maocu parti... İkincisi, halkını ekonomik sıkıntılardan kurtarmış, sosyalizmini kurarak komünizm yolunda ilerlemeğe başlamış, ulusal kurtuluşçu rejimlere olağanüstü yardımlar yapacak kadar ekonomisini geliştirmiş, ve dünya kapitalist-sisteminin öncüsü ABD emperyalizminin en güçlü olduğu bölgede dimdik ayakta duran bir sosyalist ülkenin Komünist Partisi.

Birincisi, (ÇHC ve ÇKP) tüm kapitalist ülkelerde Maoculuk ya da «Mao Tse-tung düşüncesi» adı altında karşı-devrimci anti-komünist ve anti-Sovyet akımları başlatan, Komünist Partilerine karşı «ML» takılı Maocu karşı-devrim partileri kurdurtan, bir rejim... Ve kapitalist ülkelerde uluslararası işçi sınıfı hareketini provoke etmeğe çalışan, bunu yapamayınca da hiç değilse demokratik hareketi torpillemeğe uğraşan, bunda da muvaffak olamayınca, CIA Entelijens Servis, Savak, Mossad (İsrail), eski Pide (Portekiz), BND (Federal Alman), MIT... vb. ajanlarıyla işbirliğine kadar işi götüren karşı-devrimci, Maocu akımlara öncülük eden, yardımcı olan bir Maocu Parti... İkincisi (KKP), bütün dünyada komünist hareketin birliğini, dünya işçi sınıfının enternasyonalist dayanışmasını güçlendirmeğe hizmet eden ve sosyalist sistem'in, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ulusal kurtuluş hareketi ile arasındaki bağların güçlenmesine yardıma uğraşan, bu yolda, anti-Sovyetizme karşı kararlıca savaşan, dünya halklarının Sovyetler Birliği ile dostluğunu azimle savunan, hem Pekin tipi Maocu Büyük Han Şovenizmine, hem de Malta'nın Don Mintoff tipi milli burjuva «küçük güç şovenizmine» karşı mücadele eden, Bağlantısız Ülkeler forumlarında, platformlarında Üçüncü Dünyanın temel politikasının «SSCB ile dostluk ve en geniş işbirliği» olması gerektiğini ısrarla savunarak, pekçok Üçüncü Dünya ülkesini bu yolda teşvik eden, kendi ülkesinde ise Sovyet-Küba dostluğunu değişmez baş prensiplerinden birisi haline getirmiş bir **Komünist Partisi...**

İşte birinci «büyük» sosyalist (!) devletle, ikinci «küçük» sosyalist devletin: birinci Maocu partiyle, ikinci Komünist Partisi'nin hiç bir şekilde inkâr edilemeyecek olan ve en somut gerçeklere, olgulara dayanan karşılaştırması budur...

FİDEL'İN ve KÜBA'NIN ARTAN PRESTİJİ

Fidel Castro, SSCB 25.ci Parti Kongresinde «biz küçük bir devlettiz, bizim sizden ancak öğreneceklerimiz olur» diyordu. (Our Friends

Speak, —SBKP 25.ci Parti Kongresindeki Konuk Parti delegasyonlarının konuşmalarını ve Kongreye gönderilen mesajları içeren kitap— Moskova, 1976) İşte seçkin bir proleter alçakgönüllüğü ile bu sözleri söyleyen Fidel, kendi ülkesinin tüm kısıtlı olanakları altında dünya ulusal kurtuluş hareketine olağanüstü yardımlar yapan bir ülkenin lideri olarak, sözünü ettiğimiz uzun gezisinde gittiği bütün ülkelerde böylesine büyük sevgiyle karşılanıyorsa, dünya politika arenasında sadece dostlarının değil, en büyük düşmanlarının bile bu denli saygısını topluyorsa, SSCB ve sosyalist sistem öncülüğündeki dünya devrimci sürecine Partisiyle, halkıyla bu denli önemli hizmetler yapıyorsa, bu olgu üzerine bütün sosyalistler ve ilerliciler ciddi ciddi düşünmek zorundadırlar.

Bu vesileyle aklımıza gelen bir olayı burada nakletmek sanırız ki, yararlı bir örnek olacak. 1971 yılının Mart ayında Kübalı gazeteci Ortego Türkiye'ye gelmişti. (Bilindiği gibi Ortego, ABD başkanı Kennedy'nin direktifiyle CIA'nın 1962'de Küba'ya karşı düzenlediği başarısız karşı-devrimci «Domuzlar Körfezi» çıkartmasından sonra yakalanan suçlular için tüm dünya televizyonlarının, gazetecilerinin gözleri önünde yapılan ilk sorgulamada halkı temsilen görev almış, celseleri yönetmiş bir Komünist gazeteciydi. Bütün dünya televizyonlarının, diğer haberleşme araçları temsilcilerinin ve Küba halkının gözleri önünde yapılan bu açık sorgulamada Ortego sorduğu sorularla, komplocu karşı-devrimcilerin gerçek yüzlerinin dünya halklarına teşhir olmasında baş rolü oynamış bir kimseydi.) Ortego İstanbul'u gezerken kitap sergilerinde bu kadar çok Marx, Engels ve Lenin kitabının satıldığını görerek hayretler içinde kalmış, ayrıca bu kitaplar arasında Castro'nun kitaplarının da bulunması onu büsbütün şaşırtmış, aynı zamanda duygulandırmıştı. «Ülkeme döndüğüm zaman, Türkiye'nin hiç de zantettiğimiz gibi bir ülke olmadığını, Marx'ın, Engels'in, Lenin'in kitaplarının sokaklarda satıldığını, bunlar arasında Fidel'in de kitaplarının bulunduğunu anlatacağım» diyerek şaşkınlığını sık sık dile getirmişti.

Gerçekten Ortego kendi açısından haklıydı. Çünkü Küba küçük bir ülkediydi. Dünyada 150'ye yakın devlet vardı. Türkiye ile Küba bu devletlerden sadece ikisiydi. Üstelik de aralarında onbin kilometreden fazla bir mesafe vardı. Ayrıca iki ülkenin diplomatik bir bağı da (Elçilik vb.) yoktu. Küba gibi küçük bir ülkenin liderinin Türkiye gibi uzak bir başka küçük ülkede bu kadar tanınması, kitaplarının sokaklarda satılması Ortego'yu hayrete düşürmüştü.

Aradan sadece altı yıl geçti. Sanırız ki, Castro'nun son yıllarda çeşitli ülkelere yaptığı gezilerinde ve özellikle sözkonusu son uzun gezisinde gittiği yerlerde gördüğü olağanüstü ilgiden sonra, herhangi bir ko-

nuk Küba'lı Türkiye'ye gelse artık sergilerde Fidel'in kitaplarını satılmasına hiç de hayret etmeyecektir.

MAO'NUN KAYBOLAN PRESTİJİ, CASTRO'NUN YÜKSELEN SAYGINLIĞI

Aynı dönemde, Türkiye'de bilimsel sosyalist ve enternasyonalist bilincin bugünkü kadar gelişkin olmadığı, Maocu Pekin yönetiminin de en gerici rejimlerle bu denli işbirliğine giderek, şimdiki batağına henüz gömülmemiş bulunduğu yıllarda, sözkonusu sergilerde ve diğer kitapçılarda Mao'nun da kitapları bol bol satılırdı. Mao o yıllarda onbinlerce öğrenci için büyük ve tartışılmaz bir liderdi. O yıllarda Türkiye solunda birçok kişi Marx-Engels, Lenin-Stalin ve Mao diye 5'li bir «ustalar sıralaması» yapardı... Aradan sadece altı yıl geçti. Eskiden Mao'nun en çok sevildiği ilerici gençlik yığınları bugün Mao'yu derece derece de olsa reddetmiş durumdadırlar. Bugün Maocular, birer karşı-devrimci akım halinde, gençlik dahil her alandan tüm devrimci ve demokratik çevrelerden tecrit olmuştur. Bugün Maoculara TEP ve SP (SDP) dışında hiçbir demokratik çevre yüz vermemektedir. Bugün Maocular öğrenci yurtlarından kovulmakta, demokratik derneklerden, gençlik örgütlerden atılmaktadırlar. Bugün Türkiye'de çok sayıda kitapçı bile Mao'nun kitaplarını satmamaktadır.

Bunun karşısında sosyalist sistemle ve özellikle Sovyetler Birliği ile son altı yılda ilişkilerini güçlendiren, KEYK'e (Comecon'a) katılan, proletarya enternasyonalizmi yolunda büyük adımlar atan Küba'nın öncü partisi'nin lideri Castro'nun prestiji tüm dünya halklarının gözünde giderek yükselmektedir. 800 milyonluk ÇHC'nin başındaki Maocu yönetim dünya halklarından büsbütün tecrit olurken 8 milyonluk Küba dünya politika arenasında ÇHC'den daha fazla ağırlığa sahiptir. Bugün Dünyanın üçte ikisini oluşturan sosyalist ve ulusal demokratik devletlerde Maocu Pekin yönetiminin etkisi hemen hemen sifıra yakınken, bu ülke gücünün yüzde biri oranındaki «küçük» Küba'nın ÇHC'den daha büyük bir etkinliği vardır. Bugün emperyalist güçler, «nasıl ederiz de ÇHC'yi Sovyetler Birliği'ne ve dünya devrimci sürecine karşı daha fazla etkince kullanabiliriz?» diye hesaplar yaparlarken, aynı güçler Küba konusunda «Nasıl ederiz de, Küba'nın Afrika, Orta Doğu ve Latin Amerika'daki devrimci faaliyetlerini önleyebiliriz, onun Üçüncü dünya üzerindeki prestijini sarsarız, nasıl ederiz de, Küba ile SSCB'nin arasını bozabiliriz?» diye ince CİA hesaplarına dalmışlardır. Dünya sosyalist sistemiyle güçlü bir sosyalist enternasyonalizm içinde bulunan ve SSCB ile işbirliğini derinleştiren küçücük Küba'nın Angola'da, Afrika devriminde

birçok kapitalist-olmayan yol ülkesinde daha bugünden oynadığı önemli rolün üzerinde durmak gerekir. Henüz Afrika'da ulusal kurtuluş devrimi tamamlanmamıştır ve Küba'nın oralarda yapacağı daha çok işler vardır. Daha önemlisi, yarın Küba'nın Latin Amerika'daki işlevi bugünkünden kat kat fazla önem kazanacaktır.

— III —

CASTRO'ÇULUK DİYE BİR «EKOL» YOKTUR

Burada son olarak şu nokta üzerinde durmak istiyoruz. Yukarıda dünya devrimi açısından yaptığımız Küba-ÇHC karşılaştırmasının amacı Maoocuları girdikleri karşı-devrim batağından çıkarmak değil. Biz Maoocular konusunda Lenin'in öğüdünü tutarak onları daha çok batağa itmek gereğinin şaşmaz bir bilimsel, devrimci ilke bellemiştir.

Burada esas olarak, Mao'culuğun ve Pekin siyasetinin gerici yüzünü hâlâ gereğince kavrayamayan «sol»-revizyonist eğilimlerin dikkatini çekmek istiyoruz. Çünkü, bilindiği gibi, ülkemizde «sol»-revizyonizm kapsamına giren bazı eğilimler SSCB öncülüğünü tanımak istemezler ve kendileri Castro'ya derece derece yakınlık duyarlar. Oysa Küba ile sosyalist sistemi, Küba ile Sovyetler Birliği'ni dünya politikasında **ne ideolojik olarak, ne de politik olarak** farklı görmeğe imkân yoktur. Eğer Küba dünya ulusal kurtuluş sürecinde son yıllarda bu denli önemli işlevler kazandıysa ve yarın da Latin Amerika'da daha büyük görevler yapacaksa, bu, hiç kuşkusuz, Küba'nın, SSCB ile, dünya komünist hareketinin öncüsü ile yaptığı sıkı işbirliğinin sonucudur. Yani kimilerinin iddia ettiği gibi, Havana kendi başına bir merkez değildir. Mihri Belli ve benzerleri, bir zamanlar «Bizim merkezimiz ne Moskova'dır, ne Pekin'dir.» diyordu.

Gerek MDD'ciler, gerekse onun içindeki «sol»-revizyonistler o zamanlar «Bizim merkezimiz Hanoi'dur, Piyong-Peng'dir, Havana'dır» derlerdi. Böylece Türkiye'de kendi iskemlesinde oturmak için Mao'culuk ile Komünizm arasında bir orta yolculuk öneren ve bunun için de zorlama birtakım «merkez»ler icat etmeğe çalışan sözkonusu sağ-revizyonist ideoloji ve eskiden onlarla birlikte çalışan birtakım «sol»-revizyonist eğilim Pekin'in derinleşen Maoocu politikası karşısında bu sözleri eskisi kadar söyleyemiyor.

Öte yandan bir zamanlar «Sol»-revizyonistler için merkez Havana idi. Son yılların gelişimi böyle bir merkezin var olmadığını gösterdi. Castro'culuk diye bir ekolün, dünya komünist hareketinde bulunmadığını

herkes anladı. Gene Hanoi'un da, ne dün ne de bugün ayrı bir merkez olmak gibi enternasyonalizm dışı iddia taşımadığı son yıllarda hızla gelişen Vietnam-Sovyet ilişkileriyle kavrandı. Geriye kala kala sosyalist Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin **kendi özgül koşullarında** izlediği ve bilimsel açıdan eleştirilmesi gereken ve Mao'culuk meselesinin köklü bir ideolojik sorun olduğu konusunda titiz olmayan hatalı tutumu kalıyor ki, bunu da vahim bir hata veya temel bir sapma gibi görmemek gerekir, çünkü Kore DHC'nin hiçbir anti-Sovyet tutumu olmadığı gibi, Sovyetler Birliği'nden övgüyle sezederek, Kore ve Sovyet dostluğuna ne denli önem verdiğini Kim İl Sung'un önceki yıl Türkçe'de yayınlanan bazı broşürlerinden birçok kimse öğrendi. Böylelikle SSCB'yi revizyonist olarak gören Türkiyeli gerçek revizyonistler, kendilerine Hanoi, Havana gibi yeni merkezler ararlarken, bu merkezlerin dünya komünist hareketi içinde yer aldıklarını, Piyong Peng'in ise SSCB'ni hiç de öyle sandıkları gibi «revizyonist» diye nitelemediğini anlayınca açmaza düştüler.

HO Şİ MİNİH POLİTİKASININ ÖZGÜL TARİHSEL KOŞULLARI

Öte yandan «Ho Şi Minh» tavrı diye bir kategori icat edenlerin komikliği ise ortadadır. Çünkü, ÇHC'de karşı-devrimci «Kültür Devrimi» öncesinde Vietnam'ın ÇHC ve SSCB ile çizdiği bir politika vardı. Bu politikanın temelleri, Çinhindi Komünist Partisi'nin kuruluşundaki enternasyonalist ve Komünist temeller üzerine atılmıştı. Ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti bu ilkeler ışığında ÇHC ile ilişkilerini sürdürüyordu. 1950'lerin sonlarına doğru, Pekin yönetimi dünya komünist hareketi içinde ayrılık çıkarmağa başladı. Bu ayrılıkçılık eğilimlerinin gidişi, ÇKP içinde büyük tepkilere yol açtı; özellikle anti-Sovyet politikanın nerele-re varacağını gören Çin'li komünistler —ve başlangıçta bu politikaya göz yummak, hatta bir ölçüde yardımcı olmak tutumuna girmiş Liu Şao Şi örneği ÇKP yöneticileri— Maocu gidişata karşı tavır aldılar ve Mao'yu Partiden tecrit ettiler. Ne var ki, ordu komutanlarına ve bu komutanların yıldızı Lin Piao'ya dayanan, ayrıca Kızıl Muhafızlar adlı anarşist örgütler kurarak bunları Parti'ye karşı saldırtan Mao ve peşindeki azgın Mao'cular sonunda galip geldiler. İşte, Pekin'de «Kültür Devrimi»nin başladığı sıralarda, Amerikan Emperyalizmi de Kuzey Vietnam'a saldırıyordu. Kuzeyli, Güneyli tüm Vietnam halkı, bu şiddetli emperyalist saldırısı karşısında dişini tırnağına takarak mücadele ederken, **en büyük desteği**, olağanüstü yardımı, hiç kuşkusuz Sovyetler Birliği'nden görüyordu. Ne var ki, o zamanki belirgin eğilimi henüz «Sol»-revizyonizm olan ve şim-

diki gerici siyaset batağına boğazına dek batmamış bulunan Pekin yönetimi de Vietnam halkını desteklemekteydi. Öte yandan, o yıllarda dünya komünist ve İşçi partileri ÇKP yönetimini ikna etmek için çaba gösteriyorlar, uluslararası forumlarda onu tartışmaya çağırıyorlardı. Ama Mao'cu ÇKP yönetimi dünya komünist forumlarına çıkıp tartışmadan kaçınıyordu. Nitekim 1969 Toplantısı'na gözlemci olarak bile katılmak istemedi. Böylece o yıllardaki ana karakteristiği henüz «Sol»-revizyonizm olan ve bugünkü gerici siyasete henüz böyle gömülmemiş bulunan Mao'cu Pekin yönetimi önünde Ho Şi Minh'in izlediği politika haklıydı. Çünkü Emperyalizme karşı bir ölüm-kalım savaşı veriliyordu, o zamanlar Çin-Sovyet tartışması adı verilen bir tartışmaya katılmak bizzat Vietnam İşçi Sınıfı partisinin ve savaşıyan halk güçlerinin bölünmesine yol açacaktı. Çin devriminin Vietnam halkı üzerinde bir zamanlar sağladığı prestij ve Çin'in Vietnam'a yardım yapmış olması faktörü ile Vietnam halkının sıcak savaş içinde bulunması birleşince, «Çin-Sovyet» tartışmasına karışmak Vietnam devrimini zaafa uğratacaktı. Bu tartışma Vietnam'ın birincil meselesi değildi. Bu nedenle, salt bu yüzden, Vietnam İşçi Partisi tartışmalara katılmadı, hatta 1969 Toplantısı'na da gitmedi. (Kore de bu toplantıya katılmamış, Küba ise gözlemci olarak katılmıştı.)

Vietnam savaşının hızla başlayıp yükseldiği, ÇHC'de ise «Kültür Devrimi»nin kıyasıya sürdüğü 1964-67 yılları arasında bu nedenlerle Vietnam İşçi Partisi Cinhindi Komünist Partisi zamanında başlamış olan tutumunu değiştirmede. Öte yandan daha o yıllarda bazı Komünist ve İşçi Partileri'nin bu tartışmaları sadece izlemekte oldukları, henüz belli bir tavır koymadıkları, çünkü ÇKP'nin politikasının bugünkü gibi iflas etmediği düşünülürse, çok daha zorlu koşullar altında bulunan Vietnam'ın takındığı tutum normaldi. Zaten bu durumu bilen SBKP de, Vietnam İşçi Partisi'nden «tavır koymasını» istemiyordu.

O yıllardaki Vietnam savaşı, ancak iki yıl önce sonuçlandı. Ayrıca Mao'culuğun iflas eden politikası Vietnam'daki birkısım ulusal kurtuluşçu güçlerin, hatta parti içindeki Pekin sempatizanı unsurların meseleyi kavramalarını getirdi. Son yıllarda Vietnam ile SSCB ve Vietnam İşçi Partisi ile SBKP, Vietnam Sendikaları ile SSCB Sendikalar Birliği arasında güçlenen bağlar Hanoi diye bir merkezin bulunmadığını bir kez daha kanıtlamıştır. (Bunun için Vietnam delegasyonunun SBKP 25 ci Kongresinde yaptığı konuşma ile gene 1977 Mart ayında toplanan Sovyet Sendikalar Birliği 16 cı Kongresine katılan Vietnam delegasyonunun sözlerine bakmak bile yeterli olacaktır.)

Böylelikle, özgül tarihsel, sosyal ve hatta Coğrafi koşullarda üstelik de Mao'culuğun bugünkü gibi gericileşip deşifre olmadığı, hem de ulusal kurtuluş mutlaklaştırması yaparak Cinhindindeki ulusal kurtuluş

savaşçıları ve halkları gözünde onları okşayıcı sözler söylediği bir dönemde, **büyük ölçüde** Sovyetler Birliği'nden destek gören Vietnam Halkı'nın Çin desteğini yitirmemek, ayrıca **en önemlisi** savaşan devrimci, yurtsever güçlerin içinde, böyle bir kritik anda bölünme yaratmamak için izledikleri yolu «Ho Şi Minh» tavrı gibi Mihri Belli'den menkul bir terimle adlandırarak, bunu **evrenselleştirmek**, gerçekte Türkiye'de Mihri Belli sağ-revizyonizminin ve birtakım «sol»-revizyonistlerin o zamanki oportünist bir politikasıydı.

Ho Şi Minh'in ve Vietnam İşçi Partisi'nin o dönemde izlediği politika özgül koşullarda gereken bir tarihsel zorunluluktuktu. Bunun evrensel bir kategori olmadığını, Ho Şi Minh'in SSCB'den «uzak durması» diye alınamayacağını kavrayamayanlara Ho'nun şu kitabını salık veririz: **«Lenin, Leninizm ve Sarsılmaz Sovyet-Vietnam Dostluğu Üzerine»** adlı kitap. (Ho'nun seçilmiş makaleleri, Moskova 1970)

«HO Şİ MINH TAVRI» DEYİMİ BELLİ OPARTÜNİZMİNİN İCADIDIR

Evet, eski sağ ve «sol»-revizyonistlerin uzun süre birlikte davrandıkları, ancak son anda kopuştukları eski MDD hareketi, «Ho Şi Minh tavrı» diye bir «kategori» icad ederken, hem bilimsel sosyalizmin temel eğilimleri bakımından oportünist bir tutumu, milliyetçi bir sağ veya «sol» sapmayı temsil ediyorlardı, hem de böyle yapmakla o sıralarda birtakım pragmatist (faydacı) çıkarlar umarak, somut küçük hesaplar, oportünist politikalar güdüyorlardı? Konunun önemi bakımından bu temeldeki ve yüzeydeki oportünizmi göstermemiz gerekir. Mihri Belli çevresi «Ho Şi Minh tavrı» diye bir «kategori» icad etmekle şu bakımlardan oportünisttiler :

- Kendileri Marksist-Leninist ve enternasyonalist temel ideolojinin dışındaydılar küçük burjuva sosyalizmini temsil ediyorlardı.

- Öz olarak güçlü bir sol-kanat milliyetçiliği karakterlerini taşıyorlardı. Onların bu milliyetçi özü, uzun yıllardır Türkiye'deki anti-komünizm ve anti-Sovyetizm propagandasının etkilerinin de izlerini taşımaktaydı. Aksi halde Komünizm ile Sovyetizm'in özdeş olduğunu bir «eski tüfek»in bilmemesi olanaksızdı.

- Ayrıca MDD stratejisi temel olarak asker-sivil aydın zümre ile ittifakı öngören bir ilerici küçük burjuva hareketiydi. Asker-sivil aydın zümrelere büyük misyonlar yükleyen, onlarla «ilk devrim aşamasını» yaptırmayı öngören bir çizgi ise, hiç kuşkusuz, «Sovyetçi» gözükmek istemezdi. Çünkü bizzat ittifak kurmak istenilen o asker-sivil aydın zümre arasında uzun on yılların getirdiği güçlü anti-Sovyet duygular vardı. Onların bir kısmı —en ileri unsurları— belki «Komünistler» ile yani «adi

komüniste çıkmış»larla işbirliği yapabilirlerdi ama bu «komünizm», öyle Moskovacı, Pekinci filân olmamalı, hiç değilse Yugoslavya tipi bir «milli komünizm» olmalıydı. Ayrıca Pekin Türkiye'den çok uzaktaydı, nereye gideceği de belli değildi, bu nedenle Pekin «komünizmi», Türkiyeli ileri Kemalister için pek büyük tehlike olarak gözükmüyordu. Ama onların ittifak kuracakları bir «komünist» hareket, kendisini şu Moskova'cılıktan uzak tutmalıydı. Öte yandan özellikle «eski tüfek»ler Stalin zamanından, Komintern çağından kalma bir gelenek olarak «aşırı Sovyetçi» bilinirlerdi. Bu imajın silinmesi hiç değilse hafifletilmesi gerekirdi. Bu nedenle bu ülkede «iş yapmak» için «Moskovacı» gözükmemek gerekirdi. MDD teorisyenlerinin güttükleri en önemli oportünist ve faydacı mantıklardan birisi buydu bizce. Çünkü, asker-sivil aydın zümre içinde, «Kemalist aydınlar» arasında, «milli burjuvazi» içinde SSCB özellikle o yıllarda büyük bir tabu ve umacıydı; ayrıca Türkiye'deki eski güçlü anti-Sovyet duygular bugünkü gibi azalmamış, detant politikası meyvalarını vermeğe başlamamış, en önemlisi ise bilimsel sosyalist hareket, bugünkü gibi bilim ve enternasyonalizm konusunda, anti-Sovyetizmle savaş yolunda henüz önemli başarılar kazanmamıştı.

- «Ho Şi Minh» tavrı gibi bir muhayyel kategorinin mucitleri olan MDD ideologlarının bir başka oportünist tutumları da, onların işçi sınıfını ve emekçi halkı küçümsemeleri, gençlik içinde güçlenmeyi yeğ tutmalarıydı. Gençlik içinde ise «keskinlik» geçerliydi. Ne kadar keskin olursan, ne denli «solda» gözükersen, o kadar parsa toplayabilirdin. Bu nedenle, SSCB'yi «revizyonist» olarak gören, hatta Mao'ya daha büyük sempatiler duyan, ulusal kurtuluş savaşlarına tapınan gençlik heyecanları ile iş yapmak istiyorsan, o zaman sen de «Sovyet revizyonizmi» sakızını ağzına almasan bile, bu sakıza yardımcı olacak sözler söylemeli, kendini «Sovyet'çilikten» tenzih etmeliydin. Böylece gençler sana «revizyonist» demezlerdi.

- Aynı mantığın bir sonucu olarak, o yıllarda Vietnam halkının güçlü savaşı, tüm dünyaya parmak ısırttığı gibi, Türkiye'deki dinamik gençlik kesimleri üzerinde de büyük etkiler yapmıştı. Bu nedenle, o anki aktif ve en sıcak mücadelenin lideri olan Ho Şi Minh'in adına bir «tavır» davetiyesi çıkartırsan, hem «Sovyet revizyonizmine» düşmemiş olurdun, hem de Mao'nun akla pek yakın gelmeyen tutumlarından uzak dururdun, fakat Mao'cuları da karşıya almazdın ve Ho Şi Minh'in yüce adı ardına sığınıp gençlik içinde parsa toplayabilirdin, keza Kemalisteri de ürkütmezdin.

- Ho Şi Minh'in kendi son derece önemli ve son derece özgül tarihsel koşullar altında güttüğü politikayı Türkiye'de kendilerine kalcan edinenler işte bu yukarıda saydığımız gerek temel, gerekse günü-

birlik oportünizmleri güdüyorlardı. Hiç kuşkusuz, esas olan, MDD ideolojilerinin, işçi sınıfı biliminden **temelde** uzak olan küçük burjuva ideolojileri ve milliyetçilikleri idi. Ama bu temel sapmacılık, günöbirlik oportünist politikalarla da birleşince, oportünizm iyice derinleşmiş oluyordu.

• Ho Şi Minh bile kendisi bir ekol olmak iddiasında değilken, Viyetnam İşçi Partisi ne dün, ne de bugün böyle bir ekol yaratma tutumuna, kendisini veya kendine benzer durumda olanları, ayrı bir merkez altında örgütlemek tutumuna girmezken, tersine her geçen gün SSCB ile ilişkilerini geliştirip bu nedenle Pekin'den «eleştirii» görünümü altında birtakım tehditler ve şantajlar alırken, kalkıp hâlâ «Ho Şi Minh tavrı» diye bir «tavır» uydurmak, aynı MDD bilimsizliğinin, eklektisizminin ve oportünizminin günümüzdeki devamıdır.

YERLİ «SOL» - REVİYONİST EĞİLİMLERİN ULUSLARARASI POLİTİKA KONUSUNDAKİ AÇMAZLARI

Sözünü ettiğimiz MDD çizgisinin bugün Türkiye'de hiçbir sosyal, politik vb. ağırlığı yoktur. Zaten bu sözlerimizi onları eleştirmek için de söylemiyoruz. Ama «Ho Şi Minh tavrı» diye 1970 öncesinde yapılan MDD'ci küçük burjuva yakıştıması, bugün geniş «sol»-revizyonistleri hâlâ etkilemektedir.

Ayrıca «sol»-kanat revizyonizminin Türkiye'de geleneksel olarak Castro'ya duyduğu sempati, onları bu kez «Castroculuk» diye bir garip tutuma itmektir. Avrupa ve Latin Amerika'daki eski «Castristler» artık «Castro'culuktan» vazgeçmişlerdir, Castro'yu revizyonist olarak görmektedirler. Yerli «Sol»-revizyonist akımlar ise Castro'yu henüz reddedememişlerdir. Bu red eğilimlerinin Türkiye'de de başladığı bir sırada meydana gelen Angola devrim savaşı, onları yeniden afallatmıştır. Castro'yu bir başka ekol gibi görüp, SSCB'den ve onların pek kızdıkları «Brejnev»den farklı göstermeğe çalışmak, dünya komünist veya genel devrimci hareketi içinde «Castro'culuk» gibi yeni bir ekol varmış gibi davranmak, eğer cahillik ve saflık değilse, tıpkı Mihri Belli'nin bir zamanlar «Ho Şi Minh'cilik» yoluyla güttüğü oportünizmi, farklı koşullarda, değişik bir düzeyde sürdürmek demektir. «Sol»-revizyonistler eskisi gibi ve Mihri Belli'nin bir zamanlar çabaladığı üzere, asker-sivil Kemalistlere yaranmak tutkusu içinde değillerdir. Bu nedenle, bir kısım «sol»-revizyonist eğilimin «Castro'culuk» diye bir ekol içat etmesindeki en etkili motif, onların işçi sınıfı biliminden bir **temel sapmayı** temsil eden revizyonist anlayışları, küçük burjuva milliyetçilikleridir. Bu temel üzerinde işe koyulan — ve eskinin, yeni koşullardaki devamı olan — «sol»-reviz-

yonist eğilimler, gene esas olarak gençliği kendilerine ana alan seçtiklerinden, keskinlik yapmak ve keskin gözükme zorundadırlar. Ama gerçekten de işleri zordur. Çünkü Mao'culuğun yüzü deşifre olmuştur. Ayrıca karşı-devrimci Maocularla çatışmanın kaçınılmaz bir görev olduğu artık bu eğilimler tarafından da yavaş yavaş anlaşılacaktır. Ama bunun karşılığında «Sovyetçi» damgasını yemek, ya da «Sovyetçi'lerle uzlaşıyorsunuz» diyen Mao'cu makyavelist provokasyon salvosu altında kendi grup tabanlarını yitirmek kaygısı da onları düşündürmektedir. Bu durumda, Ho Şi Minh'de bugün sağ olmadığına göre, «sol»lar için yapılacak birkaç şey kalıyor:

- **Teorik** bakımdan Stalinizm diye bir ekol yaratmak. (Oysa böyle bir ekol yoktur. Sadece Marksizm-Leninizm vardır. Dünyada Stalincilik diye bir ekolün varlığını kimse gösteremez. Kaldı ki, «sol»-revizyonizme karşı en şiddetli mücadeleyi Stalin vermiştir.)

- Bugünkü somut politikada bir ölçüde Castro'ya sahip çıkmak. Oysa gene belirttiğimiz gibi Castroculuk diye bir ekol de yoktur. Castro'nun kendisi ve partisi de böyle bir iddiada değildir. Ve gene belirttiğimiz gibi, «Sol»-revizyonist eğilimler Castro'yu ayrı bir ekol gibi göstermeğe çalışmaktadırlar. Oysa bizzat Fidel Castro'nun SBKP 25 ci Parti Kongresinde yaptığı konuşma böyle bir iddiayı kökten tekzip etmektedir. Fidel, SBKP yöneticilerine» bizim sizden ancak öğreneceğimiz şeyler vardır» demektedir. Böylece Castro'ya, olmadık bir «ekol», veya bir «misyon» ya da «SBKP merkezinden 'daha devrimci' bir farklılık» atfetmek gene en azından bilimsiz ve amatörce bir tutumdur. Castro bugün 1969'dakinden farklı olarak uluslararası komünist forumlara gözlemci olarak katılmamakta, hem de en aktif üyelerden birisi olarak katılmakta ve bizim yerli «sol»ların «revizyonist» ilân ettikleri SBKP'nin en büyük destekçileri arasında bulunmaktadır. (Zaten bu nedenledir ki, Maocular, SSCB'nin yanısıra en fazla sövdükleri sosyalist ülkeler olan Bulgaristan ve Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne son zamanlarda bir de Küba'yı eklemişlerdir. Hem de ne zaman? Küba, onbeş bin evladını Angola'da emperyalizme ve yerli gericilere gönderdikten ve orada 1000 kadar şehit verdikten sonra bu koroya başlamışlardır. Halkın Sesi koleksiyonları bunun kanıtıdır.

- Dünya devrimci sürecinin **merkezinin** sosyalist sistem, onun da **ana ekseninin** de SSCB olduğunu kabul etmek istemeyen; bu nedenle, bir kısmı bütün olarak SBKP'yi, bir kısmı ise sadece SBKP yönetimini bazıları da sadece Brejnev ve birkaç yoldaşını «revizyonist» diye utanmadan küfreden (bu sonuncular kendilerinin 'suslovcu' olduklarını söylemektedirler) «sol»-revizyonist eğilimler, SSCB'nin en büyük destekçilerinden Castro'yu kolay kolay «revizyonist» ilân edememektedirler. Kü-

ba'nın yukarıda özetlediğimiz son yıllardaki misyonu bunu engellemektedir. Bu durum «sol»-revizyonist eğilimleri açmaz içinde bırakmıştır.

• «Sol»-revizyonistlerin açmazlarından birisi de Pekin yönetimi karşısındaki tutumlarıdır. Pekin yönetimini derece derece eleştiren «sol» revizyonist eğilimler, kendi ideolojilerinde «kırlardan gelip kentleri kuşatmak» ya da «ulusal kurtuluş savaşlarını mutlaklaştırıp temel güç ilan etmek» gibi önemli Maoçu «tahliller» bulunduğu için, uluslararası Mao'culuk karşısında açmaza düşmüşlerdir. Bu nedenle, Pekin yönetiminin Bangladeş, Dofar, Filistin, Şili, Lübnan, Angola, Portekiz politikalarını, NATO savunuculuğunu, Schlessinger ve Margareth Thatcher misali savaş kışkırtıcılarına yaptığı teşvikçiliği, AET emperyalizmini üçüncü dünyanın yanında gösterme tutumlarını görmezlikten gelmekte, bunları kendilerine ısrarla hatırlattığımız halde, birkaç «satır-arası» söz dışında Pekin yönetiminin gericiliğini teşhir etmemektedirler. Çünkü böyle yaparlarsa Maoçu provokatörlerin «suçlama»ları altında kalmaktan, ayrıca gençlik tabanında «Sovyetçi gözükerek» güç kaybetmekten çekinmektedirler.

• Bu açmaz içindeki «sol»-revizyonist eğilimler, Komünistlerin Maoçulara karşı verdiği mücadelede tarafsız bir yol izlemek tutumuna girerek, meseleyi «Sovyet ve Çin revizyonizminin şabloncularının çatışması» olarak koymaktadırlar. Oysa meselenin bir Sovyet-Çin çatışması olmadığını, Komünistlerle Maoistler arasındaki mücadele olduğunu, yani bir devrim-karşıdevrim sorunu olduğunu, hatta bunun da ötesinde anti-Maoist mücadelenin sadece sosyalist bir görev değil, aynı zamanda bir **demokratik görev** de olduğunu anlayamamakta ya da görmek istememektedirler.

• Bazı «sol»-revizyonist unsurlar burjuva diplomatik deyimiyle, «Hanoi ve Havana'nın Moskova'ya yaklaşmasından» sonra, —yani ünlü MDD ideologu'nun bir zamanlar gösterdiği merkezlerden ikisinin (Havana ve Hanoi'un) «düşmesinden» sonra—, geriye kalan bir başka merkeze sarılmak tutumuna girmişler ve kendilerini «Kim İl Sung'cu» diye tanıtarak, bu kez Piyong Peng'i bir «ekol» olarak görmek yoluna gitmişlerdir. Bu çabaların da amatörlüğü, birkaç broşür ve birkaç sayılık dergi ile açığa çıkmıştır.

Mevcut Tek Merkez Dışında Yeni Merkez Yaratmak veya Aramak Çabaları Boşunadır

Yazımızın son bölümüne ayırdığımız bu önemli konuda, özet olarak söyleyeceğimiz şey şudur: dünya komünist hareketi içinde birtakım hâyâli merkezler, birtakım sözde «ekoller» yaratmak tutumları en iyimser deyimle, amatörlüktür. Kaldı ki, böyle bir merkez yaratmaya ve Ko-

münist hareketi bölmeğe çalışan ekoller, sosyalizmin tarihinde başlıca iki akım tarafından öne sürülmüştür. Bunlardan ilki olan Troçkizm, iflas ederek Dördüncü Enternasyonal'e varmıştır. İkinci önemli bölme çabası ise Mao'culuktur; onun da nereye ulaştığı görülmüştür. Bunun dışında Yugoslavya'nın izlediği sağ çizgi bir merkez karakterine bürünmemiştir. Hatta kendi ülkesini bile büyük sıkıntılardan kurtaramamış, bir buçuk milyon işçisini emperyalist Almanya'ya finans kapital tarafından sömürülmeye göndermiştir. Böylelikle, «kendine özgü sosyalizm», ya da «milli komünizm» safsataları, anti-Sovyetik tutumlar, ülkesini Alman emperyalizminin çizmesinden ve yerli kapitalizmden kaniyla, canıyla kurtaran Yugoslav işçi sınıfının ve emekçi halkının bir buçuk milyon evladını yeniden Alman emperyalizmi tarafından sömürülmeye terketmek tutumuna kadar gelmiştir. Ve «milli sosyalizm»in bu «başarısı» karşısında bugün pek çok Yugoslav Komünisti, işçisi sormaktadırlar? «Madem şu veya bu şekilde bir buçuk milyon evladımız, kardeşimiz kapitalist artıdeğer sömürüsüne yeniden teslim olacaktı, biz bu devrimi niçin yaptık?»...

Son zamanlarda emperyalizm bir de, «Öro-komünizm» çığılıkları atmakta ve bazı Batılı Komünist Partiler içindeki hatalı ve sağa dönük eğilimleri teşvik etmek, bu partilerle SSCB ve diğer komünist partilerinin arasındaki görüş ayrılıklarını derinleştirmek için vargüçleriyle çaba göstermektedirler. Ama emperyalist çığırtkanların «Öro-komünizm» modası yaratılmasını kışkırtarak bu ad altında bir yeni merkez yaratmak için Batılı bazı KP'lerindeki hatalı eğilimleri körüklemeleri de hiç kuşkusuz gene o başlıca ülkelerin işçi sınıfları tarafından boşa çıkarılarak, bu sorunlar bizzat o Partilerin bünyeleri içinde ve **kardeş partilerle** diyalog sürecinde giderilecektir.

Şu halde, kendini merkez ilân etme ve İkinci Enternasyonal dönekliliğine karşı doğan, 1917'de iktidara gelen, 1945'den sonra çok daha fazla güçlenen **mevcut merkez** dışında, yeni merkezler aramak, yeni ekoller icat etmek tutumları, başta Troçkistlerinki, Mao'cularinki ve Tito'cularinki olmak üzere daima iflas etmiştir.

Yerli «sol»-revizyonistlerin ve Mihri Belli tipi oportünistlerin icad etmek istedikleri «yeni merkezler», muhayyel «ekoller» ise sadece ve sadece burada, Türkiye'de, kendinden menkul'dür. Ne Ho Şi Minh böyle bir iddia ve çabada bulunmuştur, ne Castro, ne de Kim İl Sung... Bu gerçek tekrar tekrar belirtilmeli ve iyice bellenmelidir.

Marksizm-leninizm'den esinlenmiş ve etkilenmiş akımlar olan ve başlıca nitelik olarak anti-faşist, anti-emperyalist «yurtsever devrimci» karakter taşıyan «sol»-kanat revizyonizmi içindeki nüanslı eğilimler ve unsurlar da, kendilerine yeni merkezler aramak ve icat etmek tutumun-

dan vazgeçemedikleri, Türkiye'de işçi sınıfı politik hareketinin somutlaşma ve merkezleşme süreçlerini, gelişimlerini gözlemedikleri, böylelikle işçi sınıfı politik hareketine katılmadıkları, işçi sınıfıyla bilimsel sosyalist ilkeler temeli üzerinde bütünleşmedikleri, uluslararası planda ise dünya komünist hareketini ve onun öncü eksenini tanımadıkları, milliyetçilikten, enternasyonalizm dışı tutumlardan kurtulmadıkları, Türkiye işçi sınıfının uluslararası ve ulusal görevleri bütünlüğünü kavramadıkları sürece **revizyonist olmaktan** kurtulamayacaklardır.

Ve bilinen bir gerçek ki, devrimci sosyal pratiğin yeni yeni hatalara, ya da varolan hataların derinleştirilmesine, sürdürülmesine veya birtakım «bekle-gör» politikalarına tahammülü yoktur. Bugün namludan küçük bir saçma olarak çıkan mermilerin, uzak erimde, ana hedeften çok çok daha uzağa dışa düşecekleri ortadayken, birtakım geçici kaygılar, günübürlük oportünist politikalar, gençlik grupları arasındaki güç dengesi hesapları ile bir yere varılmaz. Tarih sayısız sapma görmüştür, kendilerini bu sapmalardan kurtaranlar işçi sınıfı saflarında yer alabilmişler; kurtaramayanlar ise, ya o sapmalar içinde boğulup gitmişlerdir, ya da bizzat o sapmalar tarafından da dışarlanarak, ama yeniden sosyalist harekete de dönemeyerek **safdışı** olmuşlardır.

Ve en önemlisi bilimsel komünizme, proletarya enternasyonalizmine, dünya devrimci sürecine ve onun öncüsüne «revizyonist», «pasifist», «barışçı» vb. gibi aslı astarı olmayan küçük burjuva iftiralarıyla söven, dünya komünist hareketinin dışına düşen, ondan derece derece ayrılmalar gösteren hiç bir çizginin sonu iyi gelmemiştir. Dünya sosyal pratiği bunu yeniden ve yeniden kanıtlamıştır. Şu veya bu dozda anti-Sovyetizm yapanların, yani Marksizm-Leninizm'in **en güçlü bilim merkezine**, dünya komünist hareketinin **politik öncüsüne** söverek, karşı çıkarak, onun rotasında ayrılmalar göstererek hiç bir sol hareketin başarıya ulaştığı görülmemiştir. İşte Pekin, işte Tiran, işte Belgrad ve yarın nereye varacağı belli olmayan —ya da olan— birtakım eğilimler... Bunlar uluslararası plandaki en belirgin örneklerdir. Türkiye'de ise işte PDA ve türevleri, işte M. Ali Aybar, işte Mihri Belli... Bir zamanlar peşlerinde binlerce kişiyi sürükleyenler, derece derece yaptıkları anti-Sovyetizm ile ya PDA ve yeni türevleri gibi karşı-devrim batağına batmışlardır, ya da Aybar ve Mihri Belli gibi sayıları ancak iki haneli rakamlarla ifade edilen —birkaç on kişilik— «ardıcılarda» başbaşa kalmışlardır. Ve Türkiye'de proletarya politik hareketi güçlendikçe, bu süreç daha da hızlanacaktır.

TÜSTAV

İŞÇİ SINIFI BİLİMİNDE ULUS KAVRAMI

İşçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizminin en önemli konularından birisi, ulus kavramı ve ulusal sorun konusunda getirdiği öğretimdir. Sömürge ve bağımlı ülke uluslarının ve ulusallıklarının kurtuluş sorunlarını topyekûn proletarya devrimi ile bağıntılı olarak ele alan işçi sınıfı öğretisinin bu konudaki görüşleri Türkiye'nin özgül sosyal pratiğinde de büyük önem taşımaktadır. Bu bölümler halinde yayınlayacağımız yazı dizisinde önce konuyu genel teorik açıdan ele alacak, sonra da Türkiye'nin özgül koşullarında sorunun biçimlenişini inceleyeceğiz.

İLKE

GİRİŞ

100'den fazla ulus, ulusallık milliyet ve etnik grubun yaşadığı bir ülkede işçi sınıfının gerçekleştirdiği Ekim Devrimi, hem bütün bu ulus ve ulusallıkların kurtuluşuna öncülük etmiş, hem de tüm dünyada sosyalist devrim çağında ulusal kurtuluş hareketlerine yol göstererek ulusal bağımsızlık mücadelesinin dünya sosyalizmi ve uluslararası proletarya hareketi ile ittifak halinde yükselmesinin yolunu açmıştır.

İşçi sınıfı biliminin ulusal sorun konusundaki enternasyonalist öğretisinin, geliştirilip formüleleştirilerek sistemleştirilmesi, emperyalizm çağında Lenin tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, bilimsel sosyalizmin ulusal sorun öğretisi, Lenin'in Marksizme getirdiği en büyük katkılardan birisi olarak bilinir.

İşçi sınıfı bilimindeki ulusal sorun öğretisinin bilimsel temelleri hiç kuşkusuz, Marx ve Engels tarafından atılmıştır. Daha 1848'de bilimsel sosyalizmin ilk Bildirge'sinde işçi sınıfı ile ulusallık konusundaki temel bilimsel görüşler dile getirilmiştir. Marx ve Engels'in daha sonra, İrlanda, Polonya ve bazı Balkan ülkelerindeki ulusal kurtuluş hareketleri ile ilgili yazıları, keza Yahudi Sorunu üzerindeki çalışma, ve Hindistan ile Çin üzerine çeşitli değerlendirmeleri bize ilk temel görüşleri vermektedir.

Emperyalizm çağında ve özellikle 100'den fazla ulusun, ulusallığın yaşadığı bir «uluslar hapisanesi» olan Çarlık Rusya'sındaki proletarya politik hareketi, devrime doğru yükselen yıllarda, ulusal sorun, doğrudan doğruya sosyalist devrimin çok ö-

nemli bir sorunu olarak karşılaştı. Rusya'nın işçi sınıfı partisi Rus işçi sınıfı ile ülkedeki ezilen ulusların ve ulusallıkların temel ittifakını kurmak, ulusların eşitliğini ve ilişkilerde serbest rızayı sağlayarak farklı ulusların emekçileri arasındaki güveni sağlamak için Lenin'in önderliğinde tarihi değeri büyük olan teorik ve politik çalışmalar yaptı. Bu çalışmalar aynı zamanda ulusal sorun konusunda getirilen «ulusal kültürel özerklik» ya da «bundçuluk» gibi çeşitli yanlış görüşlere, milliyetçi eğilimlere karşı mücadele içinde geliştirdi.

Ulusal Sorun konusunda temel ve yönlendirici çalışmalar yapan Lenin'in bu konudaki öğretisi kronolojik sırayla başlıca şu yapıt ve belgelerde toplanır: «RSDİP'nin Ulusal Programı (1913), Ulusal Sorun Üzerine Eleştirel Notlar (1913), «Ulusların Kendi Geleceklerini Tayin Hakkı» (1914), «Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Geleceklerini Tayin Hakkı» (1916), «Ulusların Kendi Geleceklerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışma Özeti» (1916), «Nisan Tezleri»nin ilgili bölümü (1917), çeşitli Komintern belge ve Kararları ile özellikle Komintern İkinci Kongresindeki Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslağı (1920), Uluslar ve Sömürgeler Komisyonu Raporu (1920) ve Lenin'in çeşitli söylevleri, makaleleri vb

Lenin'in bu çalışmalarına, birçok önde gelen Bolşevik lider de yardımcı

olmuşlardı. Bunlar arasında, başlıca, S. G. Şaumyan'ın «Ulusal ve Kültürel Özerklik» (1914) adlı yapıtı ile, J. V. Stalin'in —sonradan «Marksizm ve Ulusal Sorun» adını alacak olan— «Ulusal Sorun ve Sosyal Demokrasi» adlı makalesini (1913), ayrıca N. A. Skripnik ve P. İ. Stuçka'nın çeşitli makalelerini, Bolşeviklerin Duma'da, Sosyal Demokrat konferanslarda, işçi toplantılarında savundukları Marksist görüşleri, programları saymak gerekir.

Bu çalışmaların büyük çoğunluğu aynı devlet toprakları ve tek bir merkezi devlet statüsü altında yaşayan ezilen ulus ve milliyetlerin kurtuluşlarının proletarya devrimi ile olan bağlantısını kurmaktaydılar. Sosyalist Teoride «ulusal sorun» denildiği zaman yaygın olarak (çoğunlukla) bu durumlardaki (aynı devlet sınırları içinde yaşayan) ezilen ulusların sorunu anlaşılır. (*)

Yazımızın birinci bölümünde milliyet ve millet (ulus) arasındaki farkı inceledikten sonra, dünya sosyal devriminin bugünkü noktasında ulus kavramının sınıfsal bileşimini, bir başka deyimle burjuva ulus ile sosyalist ulus kavramlarını ve kapitalist - olmayan yol ülkelerinin genç ulusal devletlerinin uluslaşma ve sosyal gelişme durumlarını inceleyeceğiz.

Ulusun bu genel tanımını ve incelenmesini yaptıktan sonra, yazının ikinci bölümünde, işçi sınıfı bilimi tarafından konulmuş olan ulusların

(*) Bilimsel teoride «ulusal sorun» terimi, kelimenin genel anlamında ister tek bir merkezi devlet statüsü altında, isterse aynı devletin sınırları dışında sömürge, yarı-sömürge ve bağımlı ulus ya da milliyet durumundaki tüm ezilen halkların kurtuluşu sorununu kapsar, kelimenin özel anlamında ise tek bir devletin sınırları içinde yaşayan birden fazla ulusun bulunması halinde «ezilen ulus» statüsündeki ulus ve milliyetlerin kurtuluş sorununu ifade etmektedir. Bu nedenle, yazımızda ulusal sorunu kelimenin özel anlamıyla —aynı devlet sınırları altındaki ezilen ulusların bağımsızlık sorunu şeklinde— ele alacak ve bu konuyu işleyeceğiz.

kendi geleceklerini tayin (self-determinasyon veya oto-determinasyon) ilkesinin ana hatlarını, genel karakteristiklerini inceleyerek Leninizmin bu konudaki tezlerini ezen ya da ezilen

ulusun milliyetçileri tarafından çarpıtılan noktalarına değineceğiz.

Bu teorik bölümlerden sonra, sorunun Türkiye koşullarında ele alınması gelecektir.

I

ULUS ÖNCESİ TOPLULUKLAR VE MİLLİYET

Uluslar tarih sahnesine burjuva devrimleri ve kapitalist sistem ile birlikte çıkmışlardır. Bu nedenle tarihsel süreçte kapitalizm öncesinde, herhangi bir ülkede ya da toprak biriminde yaşayan insan topluluklarına «ulus» adını vermeğe imkân yoktur.

İlk insanın ortaya çıkışından ulus kategorisine gelinceye dek insanlar çeşitli topluluklar halinde yaşamışlardır. Ulus öncesi topluluklar genellikle gen'lerden başlayarak klan, kabile aşiret şeklinde yaşamışlar, zamanla milliyetler belirlenmeye başlamıştır. Klan-kabile toplulukları, milliyetler ve uluslar farklı sosyo-ekonomik temellere tekabül ederler ve aralarında nitel farklılıklar taşırlar.

Bu toplulukların en önemlilerinden klan, kabile vb. gibi topluluklar etnik bir kategori olup, sınıf öncesi (sınıfsız) toplumun birimleriydiler.

Milliyetler ise yeni tarihsel kategori olup, ilkel komünal toplum sisteminin sonlarında, sınıflaşmanın başlarında ortaya çıkmışlardır. Milliyetin gelişimi köleci ve feodal toplumda sürmüştür ve kapitalist aşamanın öncesine dek gelmiştir. Milliyetler, ortak bir dil ve kültüre sahip insanların bölgesel varlıklar (bölgesel topluluklar) şeklinde tarih sahnesinde yer almışlardır. Fakat milliyet topluluklarının iktisadi yaşantı birliği yoktur. Köleci toplumdan bir sonraki tarihsel sosyo-ekonomik formasyonu meydana getiren feodal toplum, aynı zamanda milliyetlerin de gelişmesini,

bir milliyeti oluşturan insanlar arasındaki ekonomik bağların güçlenmesini de getirmiş olmakla birlikte, milliyetleri iktisadi yaşantı birliğine kavuşturacak bir ekonomik - sosyal sistem değildi. Milliyet adı verilen topluluk, sadece, köleci toplumdan feodal topluma, oradan da kapitalist topluma giden tarihsel süreçte belli bir gelişim göstermiştir. Milliyetler, «belli bir ölçüye kadar ortak bir toprak, ortak bir dil, yakın ekonomik ilişkilere dayanıyorlar ve ortak niteliklerinin bir ölçüye kadar farkına varabiliyorlardı. Bu özellikler zaman geçtikçe güçlendi ve belirli bir insan topluluğuna bağlı olma bilinci daha da belirginleşti.» (Jack Woddis, Milliyetçilik ve Enternasyonalizm, Ser. Yay. sf. 12-13)

Milliyet topluluğunda «ortak özelliklerin güçlenmesi» hiç kuşkusuz soyut ve sübjektif bir şey değildi. Feodal toplum, köleci sisteme nazaran milliyet unsurlarının arasındaki birliği bir ölçüde geliştirmesine ve onları ekonomik bakımdan yakınlaştırmasına rağmen, gene de feodal toplum ayrı ekonomik birimler esasına dayandığı için, kapitalizm öncesi toplumda milliyet adı verilen topluluklar «ekonomik bütünlük» olarak sayılmazlar. Milliyet topluluğu içindeki insanların bir ölçüye kadar belirgin bir toprak beraberliği içinde olmaları, aynı dile ve kültüre sahip bulunmaları, milliyetlerin belirleyici bir ekonomik bütünlük içinde oldukları an-

lamına gelmemekteydi. Bu nedenle, dil ve kültür birliğini hatta belli bir ölçüde toprak beraberliğini ulus'un belirleyici faktörleri olarak alamayız.

Örneğin, Ortaçağ Avrupası tarihi, aynı dile ve kültüre sahip yani aynı milliyetten toplulukların ayrı feodal birimler halinde birbirleriyle birçok savaşına tanık olmuştur. Gene feodalite döneminde iki ayrı ülkenin birbirleriyle yaptıkları savaşlarda (İngiliz-Fransız ya da İspanyol veya Fransız - Germen vb.) aynı milliyetten olan prensliklerin, dükalıkların vb. (feodal birimlerin) kendi milliyetlerinin safında değil, karşı saflarda savaşmış olduğunu biliriz. Hatta aynı dönemdeki savaşlarda bir veya daha fazla sayıdaki feodal beyliğin, savaş içinde bir tarafı terkedip, karşı tarafa geçtiğini de tarih kitaplarında okumuşuzdur. Bu örnekler bile, milliyetlerin belirleyici topluluklar olmadığını, çünkü ayrı ekonomik birimlere bölünmüşlüğü, bu ekonomik bü-

tünlerin belirleyici topluluklar niteliğini taşımadığını göstermeğe yeter.

Dil ve Kültür Birliğinin ulus'u belirlemeye yeterli olmadığına günümüzden bir örnek verecek olursak, bugün aynı dili konuşan ve aynı ya da çok yakın bir kültüre sahip olan Arap ulusallığı içinde birçok ayrı ulusun yeraldığını, hepsi de Arap olan bu ulusların tek bir ulus sayılmasına imkân bulunmadığını söyleyebiliriz.

Şu halde feodal sistem altındaki milliyet topluluklarını belirleyen öğeler sadece dil, kültür ve bölgesellik olduğu için, yani bu topluluklar iktisadi yaşantı birliğine, —kader birliğine— sahip bulunmadıkları için bu toplulukları tarihsel ulus kategorisinde olduğu gibi birer bütün olarak alamayız. Günümüz Sovyet teorisyenlerinden S. Yesmenef'in de söylediği gibi «Milliyetlerin ortaya çıkması, sadece milletlerin oluşması için bir ön şarttı.» (Leninist Parti Programında Milli Mesele, İke, S. 28, sf. 67)

ULUS'UN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI

Ulusların oluşmasının bir ön koşulu olan milliyetlerin ulus niteliğine varması için, ortak iktisadi yaşantı birliğine varması gerekti. Bunu ise feodalizmin bağrında gelişip güçlenen kapitalizm sağladı.

Bir başka deyimle, feodaliteden kapitalizme geçiş, aynı zamanda, milliyet topluluklarının aşarak ulus kategorisinin doğmasını da sağladı. Feodalitenin bağrında güçlenmekte olan kapitalizm, üretimin, mübadele ve ticaretin gelişmesini, ulusal bir iç pazarın kurulmasını ve feodal birimlerin sona erdirilerek milliyet halindeki topluluğun tek bir ekonomik bütün halinde ve merkezi bir burjuva devleti altında birleşmesini öngörmekteydi. Üretici güçlerin gelişiminin zorladığı bu durum (özellikle iç paza-

rın bütünleştirilmesi, tek bir kapitalist ulusal ekonominin kurulması ve bu ekonomiyi yönetecek burjuva devletin oluşması zorunluluğu) bunları gerçekleştirecek devrimci sınıf burjuvazinin öncülüğünde uluslaşmayı, yani ulusların, bağımsız birimler (bütünlükler) olarak tarih sahnesine çıkmasını getirdi.

Böylece uluslar kapitalizmin şafağında doğarak geliştiler. Uluslaşma sürecinin ekonomik temeli kapitalizm, siyasal ve sosyal hedefi anti-feodal bu anlamda demokratik idi. Böylelikle ilk kez Avrupa'da uluslar doğdu. Feodal aristokrasiyi yıkan burjuvazi, kendi ekonomik - sosyal sisteminin getirirken, milliyetleri ulus düzeyine yükselterek, merkezi ekonomik birimler (bütünlükler) halinde bir-

nın koşullarında ilerici bir eğilim idi. Böylelikle burjuvazi, ulusal bir pazar yaratmak için feodal birimlerin yerine çoğunlukla aynı milliyetten olan unsurları tek bir ulus altında toplarken, aynı zamanda ulusal duvarları da örmüş oluyordu. Bu çabalar ise, ideolojik planda milliyetçilik akımını da birlikte getirmekte. Feodal sistemin üstyapısı ve belirleyici ideolojisi olan dinin yerine, resmi ideoloji olarak milliyetçilik benimseniyordu.

Burjuva milliyetçiliği kendi ileri-

ci döneminde ulusal dili, kültürü hızla geliştirdi, milliyet topluluğu içinde yaşayan insanların ortak bağlarını güçlendirdi. Bu faktörler ulusun temel belirleyici niteliği olan **iktisadi yaşantı birliği'nin** yardımcı öğeleri oldular. Kapitalist sistem altında üretici güçler gelişti, insanlar feodal baskı ve sömürüden kurtuldu, topraktan özgürleşti. Böylece feodal toplumdan daha ileri bir toplum düzeni getirilirken, aynı zamanda insanlar ulus adı verilen daha büyük bütünlükler altında yaşamaya başladılar.

— II —

TOPLUMSAL BAKIMDAN GENEL İLE ULUSAL BAKIMDAN ÖZEL ARASINDAKİ ÇELİŞKİ

İlkel toplumdan çıkarak sınıflı topluma geçişle birlikte başlayan ve milliyetlerin güçlenmesi ile belirginleşen bir kategorik çelişkiden burada söz etmemiz gerekiyor.

Yukarıda, milliyetlerin, tarihsel planda, sınıflaşma ile birlikte doğmağa başladığını söyledik. Böylece insan toplulukları komünal sistem temelinde, kan ilişkilerine dayalı topluluklar olmaktan çıkıp, karakteristik olarak iki belirgin özellik kazanmaktaydı. Bunlardan birincisi sosyal özellikti. Topluların sosyal özelliği bu süreçte sınıflaşma (sınıf farklılaşması) ile belirginleşmekteydi. Şu halde ilkel toplum sonrasındaki insan topluluklarının birinci ayırdedici özelliği ekonomik temele dayanan sosyal (toplumsal) faktör idi. İnsan topluluklarının sosyal özelliğini sınıflaşma belirlediği için, sosyal terimini aynı zamanda kelimenin genel anlamında sınıfsal olarak da almak gerekir.

Şu halde ilkel toplum sonrası insanlık toplumlarının temel belirleyici karakteristiği onların sosyal (sınıfsal) özellikleri idi. Bu genel (evren-

sel) bir olguydu. Şu ya da bu insan topluluğunda bu toplumsal temel (sosyo-ekonomik formasyon) esas olduğu için, insan topluluklarının dili ve kültürü ne olursa olsun, bu nitelikler genel (evrensel) idi.

Fakat sınıfsız (ilkel) toplumdan çıkarken, kümeleşen insan topluluklarının tek varlık nedeni bu sosyal evrensellik (genellik) değildi. İnsan toplulukları, ayrıca farklı dil ve kültürler edinerek özel bir ayırma da tâbi olmuşlardı. Yani sınıflı topluma geçerken, insanlar belirleyici temel nitelik olarak sosyal (toplumsal) sistem edinmişlerdi. Bu sosyallik (toplumsallık) genel bir nitelik idi. İnsan topluluklarının kümelenmesinde bir başka özellik ise dil ve kültür birliği şeklinde, milliyetler biçiminde ortaya çıkmıştı. Böylelikle, sınıflaşma ile birlikte toplumsal bakımdan genel (sosyal bakımdan evrensel) ile ulusal bakımdan özel arasında bir kategorik çelişki de doğuyordu.

Meseleyi daha iyi kavramak için konuyu, insan topluluklarının ilk ortaya çıkışı olan komünal toplum'dan

ele alalım. Bilindiği gibi feodal toplumun sosyo - ekonomik özelliği ortak mülkiyet temelinde dayanmaktaydı. Bu toplum düzeni özel mülkiyete dayanmayan bu nedenle sınıflar ve sınıf farklılaşmalarını da içinde taşımayan bir toplumdur. Bu toplum düzeninde yaşayan insan topluluklarının kümelenmesi ise kan ilişkileri —akrabalık bağları— biçimindeydi. Bu nedenle, sözkonusu ilkel komünal toplum aşamasında toplumsal bakımdan genel (sosyal bakımdan evrensel) ile ulusal bakımdan özel arasındaki bir kategorik çelişki sözkonusu değildir.

Ama insanlık, ilkel toplum aşamasından çıkıp da sınıflı topluma geçerken, aynı zamanda kandaş ilişkilere dayalı topluluklar da sona ermeğe başladı, insan toplulukları farklı soy ilişkilerinden gelmiş unsurları içeren kümeler (birimler) oluştu. Bu topluluklar ortak dil ve kültür şeklinde özellik kazanmaya başladılar. Böylelikle kan ortaklıklarının yerini, dil ve kültür ortaklıkları aldı. Ne var ki, dil ve kültür ortaklıkları (ulusal özellikler) sadece bir özel faktördür. İnsanlık topluluklarının (toplum birimlerinin) varoluşlarında belirleyici olan onların ekonomik-sosyal bütünlükleri idi. Bu nedenle aynı dili ve kültürü (ulusal özellikleri) paylaştıkları halde, ayrı ayrı ekonomik yaşantı birimleri halindeydiler. Oysa bu toplulukların sosyo-ekonomik özellikleri aynıydı. Örneğin köleci toplumda, aynı dili ve kültürü paylaşan, ayrı ayrı site devletleri bulunmaktaydı, gene feodal toplumda aynı milliyet içinde farklı toplulukların sosyal özellikleri (genel karakteristiği) aynıydı. Böylelikle köleci ve özellikle feodal toplumlarda sosyal faktörler, bir genelliği (evrenselliği) temsil ettikleri halde ayrı birimler halinde kümelenmişlerdi.

Daha önemlisi, aynı genel toplum-

sallık (sosyo-ekonomik) sistem tarihsel olarak egemen olduğu halde farklı, özel, ulusal dil ve kültürler oluşmuştu. Böylelikle genel belirleyici olan toplumsallığın (sosyal bakımdan evrenselliğin) bu genelliği ile, özel bir faktör olan ulusallık (ulusal bakımdan özel) arasında bir kategorik çelişki doğmuş oluyordu.

Meseleyi biraz daha derinleştirirsek burjuva devrimleri öncesindeki insanlık toplumunda şunu görürüz. Sosyal faktör, sınıflarla belirlendiğine göre, sosyallık (toplumsallık), sınıf farklarının varolması ve insanların sınıflar halinde bulunması demektir. Yani sınıfların esas olduğu bir toplum insanlığın genel sosyal niteliği idi. Öte yandan insanlar aynı zamanda ayrı ülkeler, milliyetler halindeydiler, özgül bir faktör olarak ulusal özellikler (ayrılıklar) içindeydiler, yani genel sınıfsal (sosyal) faktörün evrenselliğine (genelliğine) karşılık, ulusal dil ve kültürlerin varolması özel bir faktör olarak bu sosyallık ile gelişmekteydi.

Şu halde burjuva devrimleri öncesindeki sosyal-tarihsel gelişimde iki kategori mevcuttur. Bunlardan birinci ve esas kategori evrensel (genel) kategoridir; toplumun içinde yaşanan mevcut tarihsel tipini, yani sosyal formasyonu temsil eder. Sosyal bakımdan evrensel (toplumsal bakımdan genel) dediğimiz kategori işte budur: sosyal'dir, çünkü sosyal formasyonu temsil eder; evrensel ve geneldir, çünkü ulusal özellikler bu sosyal formasyonun temel karakteristiğini değiştirmez. Tarihsel gelişimde diğer kategori, özel ve ulusaldır, çünkü tek tek ülkeleri veya toplumların münferit durumunu temsil eder.

İşte kapitalizm öncesi toplumların gelişiminde bu genel (evrensel) kategori olan SOSYAL ile özel kategori olan ULUSAL arasında yukarıda da belirttiğimiz gibi bir çelişki mevcut-

tu. Bu çelişkiye, **toplumsal** (sosyal) ile **ulusal** arasındaki çelişki veya **genel** (evrensel) ile **özel** arasındaki çelişki adını verebiliriz. En tam ifadesiyle belirtecek olursak **toplumsal bakımdan genel** (sosyal bakımdan evrensel) ile **ulusal bakımdan özel** arasındaki çelişki diyebiliriz.

Bilimsel komünizmin kurucuları da sosyal gelişimle ilgili doktrinlerinde sorunu böyle formüleştirmişler ve çözmüşlerdir. Bu öğretinin kurucuları evrensel kategoriden —toplumsallıktan— yola çıkıp belli bir tarihsel toplum tipinde veya toplumsal formasyonda sorunu genel olarak ele almışlar, buradan özele —ulusallığa— gelerek tek bir ülkeyi ve ulusu incelemişler, yani evrensel (genel) ile özel'i, bir başka deyimle sosyal ve ulusal kategorileri kendi diyalektik ilişkileri içinde irdelemişlerdir.

19 cu yüzyılın ortalarında burjuva toplumunu inceleyen Marx ve Engels, kapitalizmde evrensel bakımdan toplumsallık ile özgül bakımdan ulusallık arasındaki, yani genel (sosyal) ile özel (ulusal) arasındaki kategorik çelişkinin çözüldüğünü söylediler. Bu çözümü getiren şey ulusal ayırımların —özda olmasa bile— tasfiyesi ve belli bir biçimsellikte tüm ileri kapitalist ülkeler için ortak bir toplumsal gelişim düzeyinin sağlanmış olmasıydı. Marx ve Engels buradan mantıklı olarak şu hipoteze vardılar: Sosyalist devrim ileri kapitalist ülkelerin hepsinde veya çoğunda aynı anda kapitalizmi yıkacaktır.

Bu önerme (kaziye) kapitalizmin yükseliş döneminde, (rekabetçi çağında), tarihsel bakımdan doğru olarak geçerlilik taşımış, fakat dünya kapitalist sisteminin aşırı eşitsiz gelişiminin yer aldığı emperyalizm çağında teorik ve pratik önemini yitirmiştir. Gerçekten de tekelci kapitalizm öncesinde tüm ileri kapitalist ülkelerde işçi sınıfının kapitalizme karşı mücadelesi ortak bir düzey ve gelişkinlik taşıyordu, bu ileri kapitalist ülkelerde işçi sınıfının sosyal devrimi gündemeydi. Fakat kapitalizmin eşitsiz gelişiminin emperyalist aşamada vardığı nokta ve emperyalizmin dünyadaki konumu, bambaşka dünya koşulları getirmişti.

İşte, incelemesine bu noktadan başlayan Lenin, kapitalizmde ulusal gelişmenin doğası hakkında Marx ve Engels'in getirdikleri görüşleri geliştirip, bütünüledi. Lenin «**bu ulusallıkların doğuşu, burjuva bağlarının doğuşundan başka birşey değildir**» diyordu. (Cilt I, sf. 155). Kapitalizmde sosyal ve ulusal gelişimin birlikteliğinin önemli bir yeri vardı. Sosyal-sınıfsal faktör, bu sürecin maddesini ve içeriğini meydana getirmekteydi, ulusal faktör ise bu sosyal faktöre (sınıf faktörüne) — her ülkenin kendi koşullarına uygun olarak— biçim veriyor, özgülükler kazandırıyor. Lenin hiç kuşkusuz sosyal sınıf faktörünü belirleyici ve kesin etken, ulusal faktörü ise yan ve ikincil etken olarak kabul etmekteydi.

ULUSLARARASILAŞMA ULUSLAŞMA VE

Lenin kapitalist çağda ulusal ilişkilerin gelişimini incelerken, bu gelişimde birbiriyle ilişkili iki ana eğilim tesbit etmişti, bunlardan birisi toplumun (kapitalizm altında burjuva toplumunun) ulusal pekişimi ulus-

laşması, diğeri ise tamamen buna zıt olarak insanların toplumsal hayatının uluslararasılaşması. Birbirine zıt olan fakat kapitalizmin doğasına uygun olarak bir diyalektik bütünlük taşıyan bu iki eğilim için Lenin «Her

iki eğilim de kapitalizmin evrensel yasasıdır.» diyordu. (Cilt 20, sf. 27).

Sorun, kapitalizmin bu yasası ışığında incelendiğinde görülür ki, kapitalizmdeki sosyal ile ulusal arasındaki ilişki her iki eğilimin gelişiminde bulunan çelişkinin açığa çıkmasıdır, ve her iki durumda da sadece ilişki sadece göreceli ve kısmi olarak çözülebilir.

Kapitalizmin objektif gelişimi, kendi tarihsel gelişiminin ilk aşamasında belirlendiği gibi çokmerkezlidir. Şu veya bu ülkedeki güçlü ve gelişkin sermaye, dünya kapitalist sisteminde etkin bir rol oynayabilir. Böylece şu veya bu tekelin istekleri, diğer ulusal sermayelerin istekleriyle çatışır. Şu veya bu ülkede kapitalizmin egemenlik ve üstünlük peşinde koşması, çeşitli somut tarihsel koşullara göre değişen oranlarda, ekonomik ve siyasi çelişkilerin derinleşmesi şeklinde kendisini gösterir. Böylece kapitalizm bir yandan iç pazarı bütünleştirmek için ulusal bir eğilim gösterir ve sermayenin ulusal düzeyde bütünleşmesini, merkezileşmesini sağlar. İşte bir ülkede ulusal düzeyde bütünleşmiş veya aralarında çeşitli ilişkilerle bir tekel topluluğu olan büyük sermayenin diğer ulusal sermayeler ve ulusal bütünlükler üzerindeki baskısı veya her ulusun büyük sermayesinin üstünlük uğruna diğer ileri kapitalist ulusların büyük sermayesi ile çatışması kapitalist düzendeki «uluslaşma» eğilimidir.

İşte burjuva devrimleri döneminde bu toplumsal (sosyal) bakımdan genel (evrensel) ile ulusal bakımdan özel arasındaki çelişki, göreceli ve geçici olarak ulus lehine çözümlendi. Burjuvazi, feodal bölünmelere karşı ulusal birliği esas aldı, ulusu ön plana çıkardı, ulusal duvarlar ördü; feodal baskı ve sömürüye karşı gerek serfleri, gerekse bizzat kendisinin sömürdüğü işçileri kendi çevresi etrafında birleştirebildi. Geçici tarihsel

koşullarda, rekabetçi kapitalizmde feodaliteye karşı kelimenin dar anlamında toplumun ulusal çıkarlarını burjuvazi temsil etti. Bir başka deyimle burjuva devrimleri çağında tarihsel koşullar burjuvaziyi geçici olarak ulus yerine koydu. Böylelikle toplumsal bakımdan genel (sosyal bakımdan evrensel ile ulusal bakımdan çelişkinin o dönemdeki geçici ve izafi (göreceli) çözümü, ulus lehine oldu. Bu çözüm bir dönem için sosyal sistem ile ulusu özdeşleştirdi, sosyal'in belirlediği genellik ulus'un belirlediği özellik ile somutlandı, uluslar temel birimler olarak ön plana çıktılar. Bir anlamda bu özel faktör, (uluslar), genel faktörün (sosyal'in) yerine geçtiler. Böylece sosyal'liği ulusallık temsil etmeğe başladı. Bir başka deyimle kapitalist uluslar (burjuva uluslar) oluştu. Zaten bu çağda oluşan uluslara burjuva ulus denmesi de, burjuvazinin kendisini ve kendi sosyal sistemini ulusun yerine ikame etmiş olmasının ve sosyal ile ulusal (genel ile özel) arasındaki çelişkiyi ulus lehine —geçici ve göreceli olarak— çözmeyinin terimlere kadar indirgenmiş bir simgesidir. (Bu konuyu aşağıda daha açarak inceleyeceğiz. Bu paragrafta sadece kapitalizmin iki eğiliminden birisini (uluslaşmayı) göstermek için bu hatırlatmayı yaptık. Oysa aşağıda da göreceğimiz gibi, kapitalizm toplumsal bakımdan genel ile ulusal bakımdan özel arasındaki çelişkiyi çözememiştir.)

Ama, kapitalizm egemenliği altındaki diğer eğilim, bununla çelişen uluslararasılaşma eğilimidir. Lenin bu uluslararasılaşma eğiliminin de değişik ve çelişik şekillerde kendisini gösterdiğini söyler. Ulusların emperyalist «entegrasyonu» «efendi - hizmetçi» ilişkileri temeli üzerinde gerçekleşir ve aslında kapitalist sömürü sisteminin güçlenmesini dünya üzerinde biraz daha yayılmasını ifade eder. Şüphesiz

ki kapitalist sistemin de uluslararasılaşma eğilimi, teknolojik düzeyin geldiği zorunlu bir noktadır. Bilindiği gibi kapitalizmde varılmış olan üretici güçlerin gelişkinlik düzeyi, daha sosyalizm öncesinde, sosyal işbölümünü sadece ulusal planda geliştirmemiş, üretimin sosyal karakterini sadece tek tek ülkelerin sınırları içinde güçlendirmemiş; Aynı zamanda uluslararası planda da bu olgu meydana gelmişti, yani üretimin sosyal karakteri ve buna bağlı olarak sosyal işbölümü uluslararası bir kimlik kazanmıştı. İşte burjuva toplumunda, emperyalist kapitalizm (tekelci burjuvazi) bu durumu daha fazla sömürüye alet etmek istemiş, dünyanın pekçok ulusu üzerinde, sömürüye dayanan ulusal baskı kurmuş, öte yandan herşeye rağmen ulusal büyük sermayeler sınırlarını aşip uluslararası tekel, ekonomik kuruluşlar oluşturmuştur. Sermayenin bu uluslararası karakteri, devlet çerçevesi içindeki sermayenin, bu sınırları aşip, **uluslar üstü tekelci oligarşik kuruluşlar doğurmuştur.** Örneğin Ortak Pazar, bu gibi uluslarüstü sermaye kuruluşları ve bütünleşmelerinin en gelişkin örneğidir. Fakat kapitalizmin doğasındaki antagonizma bu gibi emperyalist ekonomik kuruluşlarda da kendisini göstermekte ve bu bütünleşme içindeki sermaye grupları hem belli bir çıkar ortaklığında birleşmekte ve kendileri gibi bütünleşmiş diğer sermaye gruplarına karşı ortak mücadele etmektedirler, hem de bu ekonomik entegrasyonların içinde yer alan gruplar, kendi içlerinde, kendi aralarında kıyasıya bir üstünlük çekişmesindedirler. Bu, kapitalizmin kaçınılmaz doğası gereğidir.

Kapitalizmin emperyalist aşamasındaki sosyal ve ulusal antagonizmaları konusunda Lenin'in getirdiği tahlil toplumsal bakımdan evrensel ile **ulusal bakımdan özel** arasındaki çe-

lişkinin çözümünün ne öz ne de biçim olarak burjuva temeli üzerinde (kapitalizm çerçevesinde) imkânsız olduğunu göstermiştir. Lenin buradan, sosyalizmin birkaç ülkede veya hatta tek ülkede zafere ulaşabileceği sonucunu çıkarmıştır.

Bu sonuç bize dünya tarihsel gelişiminin sosyal içeriği ile ulusal biçimi ve uluslararası karakterinin diyalektik birliğini verir. İşte bu çok önemli nokta, bütün ülkelerin emekçilerinin anti-kapitalist mücadelelerinin stratejik yöneliminde bir çıkış (başlangıç) noktasıdır. Ve sosyalist devrimler çağında devrimci sosyal pratik için büyük bir önem taşır.

Demek ki, kapitalizmin eşitsiz gelişiminin emperyalist çağda aşırı derecede artması yüzünden ulusal ayırımlar ortadan kalkmamış, tersine büsbütün artmıştır. Emperyalizm çağında burjuva uluslardan bir kısmı fazla gelişip ileri giderken, diğer bir kısmı ise geride kalmıştır. Ve kapitalizmin rekabetçi çağında bile taşıdığı uluslararasılaşma eğilimi, uluslaşma eğilimi ile birleşince, ileri giden ulusların dünyanın çeşitli yörelerinde bir takım milliyetleri ve ulusları baskı ve kontrol altına almasını, onları sömürge, yarı-sömürge ve bağımlı ulus haline getirmesini, onların doğal servetlerine, ham madde kaynaklarına, işgücü potansiyellerine el koymasını getirdi. Böylelikle, kapitalizmde yer yüzündeki uluslar arasındaki ayırımlar ve farklılıklar kalkmak şöyle dursun, kapitalizmin gelişmesi ve özellikle tekelci aşamaya girmesiyle had safhaya vardı. Ta ki, sosyal ile ulusal arasındaki çelişkiyi temelden çözecek olan işçi sınıfı ilk sosyalist devrimi gerçekleştirip, ezilen ulusların da kurtuluşuna öncülük edinceye kadar, emperyalist çağda dünya bir yanda boyuna güçlenen, gelişen ve başka ulusları ezerek, sömürerek daha da zenginleşen egemen burjuva uluslar ile,

ezilen, sömürülen emperyalizm ile arasındaki fark giderek büyüyen ezilen ulus ve milliyetlere (sömürge, yarı - sömürge ve bağımlı ülkeler'e) bölünmüş idi.

İşçi sınıfının dünya tarihindeki enternasyonalist işlevini daha iyi kavrayabilmek ve ulusların kurtuluş sorununa işçi sınıfının niçin biricik evrensel ve nihai çözümünü getirdiğini anlamak için, yukarıda işlemekte olduğumuz konuyu yani işlemler bakımından genel ile ulusal bakımdan özel arasındaki kategorik çelişkinin rekabetçi ve kapitalist dönemlerde aldığı durumunu çok iyi kavramamız gerekir. Aksi halde ne proletarya enternasyonalizminin teorik kökenini iyi özümlemiş oluruz, ne işçi sınıfının uluslararası ve ulusal çıkarları, görevleri bütünlüğünü bilimsel olarak anlayabiliriz, ne de ulusal soruna ve topyekün ulusal kurtuluş hareketine bilimsel olarak yaklaşabiliriz.

Belki okuyucuya biraz da sıkıcı gelecek, birtakım tekrarları da içerecek bu konu kavranmadığı sürece ulusal soruna, enternasyonalist bir yaklaşımda bulunmak güçtür. Bugün Türkiye'de ulusal soruna (ister batı isterse doğu kesiminde) yapılan çeşitli milliyetçi yaklaşımların sınıfsal temelli küçük burjuvazi ise meselenin yeterince kavranılmamasındaki önemli ideolojik eksiklik «ulus ve uluslararası sorun» konusuna bilimsel sosyalizmin ustalarının yukarıda özetlediğimiz temelleriyle yaklaşılmasıdır. Böylelikle «ulusların kendi geleceklerini tayin hakkı» ilkesini getiren işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizminin «ulusal sorun» konusunda

ki görüşleri kimi çevrelerce gereğince kavranmamakta ve özümlememektir, doğudaki bazı milliyetçi eğilimler meseleyi işçi sınıfı açısından değil, kategorik olarak milli burjuvazi (veya küçük burjuvazi) açısından alırlarken batıdaki, özellikle birtakım «sol»-revizyonist gruplar da ya bilinçsizlikten ya da «prestij toplama» eğilimlerinden olsa gerek, doğulu bazı milliyetçi gruplara yardımcı olacak şekilde «doğulu küçük burjuva veya kategorik ulusal burjuva kuyrukçusu» görüşleri, Leninist olarak tanıtmak yarışı içindedirler. Mao'cular ise konuyu hepten milliyetçiliğe götürmüşlerdir. Buna karşılık, sosyalist parti durumundaki bazı çizgilerin bu konudaki Sağ-revizyonist eğilimlerinin batıdaki küçük burjuvazinin etkisi altında kalmış olması doğuda milliyetçi görüşlerin güçlenmesine ve onların batıdaki kuyrukçusu bazı «sol»-revizyonist yaygaraların ise büsbütün yükselmesine yardımcı olmaktadır.

Bu nedenlerden ötürü uluslaşma konusunda ve ulusal - uluslararası bağlantısı hakkında çeşitli yanlış ideolojik etkilerden, görüşlerden kurtulmak için, ideolojik planda önce sosyal sorun ile ulusal sorun arasındaki ilişkinin teorik temelini arayan, uluslaşma sürecini kavratan ve burjuva ulus ile sosyalist ulus arasındaki antagonistik farkın kökenini oluşturan «sosyal ve ulusal ilişkisi» konusunu iyi özümlemek gerekmektedir. Bunun için konumuza teorik temel olacak bu konuyu daha da açabilmek için, Kitle'nin 117 ci sayısındaki bir yazıdan bazı bölümleri kısaltarak buraya aktarmayı yararlı görüyoruz.

KAPİTALİZMDE SOSYAL ve ULUSAL İLİŞKİSİ

Burjuva devrimleri çağında ve hemen bunu izleyen dönemde tarihsel gelişmenin objektif faktörleri, sosyal bakımdan evrensel ile ulusal

bakımdan özel arasındaki çelişkinin çözümünü ancak sermayenin çıkarları lehine burjuvazi ile ulusallığın özdeş olması şeklinde belirlenmekteydi. He-

men belirtmek gerekir ki, çelişkinin rekabetçi kapitalizm çağında burjuva - ulusal çözümü, (sermaye çıkarları lehine çözümü) de ancak kısmi ve izafi (göreceli) olacaktı, çünkü burjuva ile ulusallığı, yani burjuvazi ile ulusu özdeş tutmak ancak izafi bir değer taşımaktaydı. Zira, burjuvazinin çıkarları ile ulusun mülkiyetsiz kesimlerinin özelemleri arasında o dönemde de çelişki vardı ve bu çelişki kapitalizm başarıya ulaşmadan (burjuvazi iktidara gelmeden) çok önce ortaya çıkmıştı. Fakat burjuvazi feodaliteye karşı toplumsal muhalefetin ve mücadeledenin öncülüğünü yaptığı için burjuva devrimleri çağında yani feodalitenin yıkılması döneminde işçiler ve köylü sınıfı (serfler) dahil olmak üzere çıkarları temelde burjuvaziyle çelişen geniş emekçi kesimlerini feodaliteye karşı kendi etrafında toplayabilmişti. Burjuvazinin feodaliteye karşı mücadelesi toprak kölelerinin (serflerin) özgürleşmesi, toprak bağımlılıklarından ve feodal boyunduruktan kurtulması özelemlerine uygun düşmekteydi, ayrıca burjuvazinin feodaliteye karşı getirdiği siyasal ilkeler (burjuva demokratik ilkeleri) feodal üstyapının egemen olduğu toplumlar da işçilerin de ekonomik ve siyasal istemleri doğrultusuna uygun düşüyordu, işçilerin temel yurttaşlık hakları lehineydi. Böylece burjuva demokratik devrim çağında, burjuvazinin mücadelesi, —işçiler ve emekçi köylülerle arasındaki çelişkilere rağmen—, toplumun genel çıkarlarına uygun düşüyordu, toplum ise ulusal birimler (uluslar) şeklinde belirmektedir. Bu nedenle, burjuva devrimleri çağında burjuvazi ile ulus terimleri arasındaki özdeşliğin izafi (göreceli) olduğunu, çünkü burjuvazinin mülkiyetsiz kesimlerle çelişkinin burjuva devrimleri çağında da var olduğunu, ama burjuvazinin devrim için topluma öncülük ettiğini gözönünde bulundurmak

kaydıyla soruna bütün olarak bakıldığında, burjuva sınıf çıkarlarının ulusal çıkarlara —genellikle— uygun düştüğünü görürüz.

Böylelikle sosyal bakımdan evrensel ile ulusal bakımdan özel arasındaki kategorik çelişkinin kapitalizmin devrimci çağında aldığı çözüm burjuvazi lehine idi ve dolayısıyla sosyal ile ulusal arasındaki çelişkiye bu aşamada (burjuvazinin devrimci barutunu yitirmediği, üretici güçleri geliştirmek doğrultusunda adım attığı, toplumun genel özelemlerine öncülük ettiği dönemde) getirilen bu çözüm ulusal lehine oldu.

Fakat kapitalizm geliştikçe sosyal çelişkiler derinleşti, proletaryanın sınıf bilinci gelişti. Feodalitenin yıkılma, kapitalizmin kurulma çağında burjuvazi ile işçi sınıfı ve burjuvazi ile emekçi köylülük arasında ikincil derecede kalan çelişkiler ön plana çıkmaya ve toplumdaki esas sınıf mücadelesini belirlemeğe başlamıştı. Kapitalizm geliştikçe kendi mezar kazıcısı olan işçi sınıfını da geliştiriyor, çelişkilerin derinleşmesine ve toplumda burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişkinin belirleyici nitelik kazanmasına bağlı olarak artık, kapitalist toplum biriminde (burjuva ulusta) tayin edici sınıf mücadelesi işçi sınıfı ile burjuvazi arasında veriliyordu. Bu koşullarda burjuvazi ile ulusun çıkarlarının aynı (özdeş) olduğu düşüncesi objektif muhtevasını kaybetmişti, bir başka deyimle burjuvazi artık genel ve göreceli olarak da ulusun çıkarlarını temsil etmiyor, aksine ona ters düşüyordu; burjuvazi ile ulusun diğer kesimlerinin çıkarlarının genelde aynı olmasının objektif zemini kalmamıştı.

Böylece burjuva kavramı ile ulusal kavramı arasındaki, ya da bir başka deyimle, burjuvazi ile ulus çıkarları arasındaki izafi özdeşlik (aynıyet) gerçekte yerini bir avuç kapitalist ile

ulusun geniş emekçi yığınları arasındaki kesin çelişkiye bırakmıştı.) Artık burjuva çıkarları ile ulusal çıkarlar arasında genel ve göreceli bir özdeşlikten söz edilemezdi, çünkü burjuva çıkarları, toplumda üretim araçlarının mülkiyetini elinde tutan bir avuç —varlıklı— azınlığın çıkarları iken, ulusun geniş kesimlerinin çıkarları gerçekte mülkiyetsiz sınıfların ve çalışan yığınların çıkarlarıydı; ulusun büyük çoğunluğunu bu emekçi yığınlar oluşturmaktaydı. Bu şekilde, burjuva sınıfının ne kapitalist ekonomisi ne de güttüğü siyaset ulusun çoğunluğuna uygun düşmemektedir).

Gerçi hâlâ burjuvazinin çıkarları ile ulusun çıkarlarının özdeş olduğu görüşü korunmaktaydı, ama yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu görüş bilimsel ve maddi objektivitesini kaybetmiş, bir gerçeklik olmaktan çıkıp bir illüzyon (yanılsama) haline gelmişti; kapitalizmin gerici olduğu dönemde, burjuva çıkarları ile ulusal çıkarlarının genelinde aynı olduğu, ya da burjuva teriminin ulusal terimiyle eski yakınlığı koruduğu yolundaki görüş, artık kökenini tarihsel ve toplumsal koşullardan almıyor, sadece kapitalist üretim tarzının fetişist karakterinden kaynaklanıyordu.

Ayrıca kapitalizmin devrimci döneminde, —burjuva devrim çağında— bilimsel bir değeri olan bu görüş, şimdi burjuvazinin demagojisine dönüşmüştü. Burjuvazi —aşağıda vurgulayacağımız gibi— kendi çıkarlarını ulusun çıkarları imiş gibi göstererek milliyetçiliği sınıf çelişkilerini ve mücadelesini örtbas etmek isteyen, gözlerden gizlemek isteyen bir paravan olarak kullanıyordu. Gerçekte kendisinin çıkarlarını ulusal çıkarlar gibi göstermeyi, sınıfsal uyanışı ve bilinçlenmeyi köreltmeyi amaçlıyordu. Böylece başlangıçta, burjuva devrim döneminde, feodaliteye ve feodal bölünmelere karşı ilerici bir yönelim olan

milliyetçilik akımı, artık bu kez emekçi kitlelerin, özellikle işçi sınıfının mücadelesine karşı kullanılan gerici bir demagojiden ibaretti. Başlangıçta burjuvazinin feodaliteye karşı başlattığı mücadelede milliyetçilik üretici güçleri geliştirmeye, iç pazarı bütünleştirmeye ve feodal bölünmeleri sona erdirmeye yönelik olduğu için tarihin akışına uygundu ve bu nedenle ilerici bir eğilimdi, ayrıca ortaçağın özellikle dinde odaklaşan feodal üstyapısına (ideolojisine) karşı milliyetçi ideoloji daha ileri bir yönelimi temsil etmekteydi, milliyetçi ideoloji ile burjuva demokratik ilkeler yanyana geldiğinde bunlar o zamanın koşullarında toplumun ilerlemesine uygun olan siyasal bir eğilimi (akımı) teşkil etmekteydiler.

Ne var ki, kapitalist toplumda burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf çelişkisi ön plana çıkmaya başlayıp bu sınıf mücadelesi toplumun geleceğini belirleyen nitelik kazanınca ve işçi sınıfının sınıf bilinci gelişmeye başlayınca, bu kez burjuvazi, milliyetçi akımları, işçi sınıfına, yani sınıfsal uyanışı ve bilinçlenmeye karşı kullanmaya başladı. Burjuvazinin çıkarları ulusun büyük kesiminin sınıfsal çıkarlarına ters düştüğü halde, kapitalist sınıf kendi çıkarlarını ulusun çıkarlarıymış gibi tanıtarak demagojiye ve kandırma yöntemlerine başvuruyor, sınıf bilincinin değil, milliyetçi bilincin toplumda ve en dinamik kesim olan işçi sınıfı içinde egemen olmasına çalışıyordu.

Burjuvazinin gericiliği, kapitalist üretim ilişkilerinin, üretici güçlerin gelişimini engellemeğe başladığı, toplumdaki temel çelişkinin işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi halinde, açığa vurduğu dönemde, burjuvazi çıkarları ile ulusal çıkarlarının eskisi gibi genelden özdeş görülmesinin kapitalist üretim tarzının fetişist karakterinden ileri gelen bir illüzyon

(yanılısama) olduğunu söylemiştik. Bunun bir sonucu olarak, özel mülkiyet ilişkileri ve bu esas üzerinde yükselen «emeğin sermaye tarafından sömürülmesi» — bu fetişist karakterden ötürü— ulusun varlığının doğal ve zorunlu temeli olarak gözüktür; gene aynı yanılısama, ulusu, ürünleri eşit olarak paylaşan —eşit miktarda emtiyaya sahip— kişilerin bir birliği olarak gösterir.

Lenin bu fenomenin sınıf karakterini sergilemiş ve gerçekte her burjuva ulusun «iki ulusu» içerdiğini söy-

lemiştir, burjuva ulustaki bu «iki ulustan» birisi mülk sahiplerinin ulusu, diğeri ise emekçilerin ulusuydu ve bunların çıkarları toplumda ayrı kutupları oluşturmaktaydı. Sosyal ile ulusal arasındaki bu çelişkiyi sınıf antagonizmaları (uzlaşmazlıkları) açısından tahlil eden Lenin, bu çelişkinin, ancak kapitalizmin temel çelişkinin çözümüyle giderilebileceğini gösterdi: emeğin (işin) sosyal karakteri ile mülk edinmenin özel kapitalist biçimi arasındaki bu temel çelişkinin çözümü ise ancak sosyalist devrim'le mümkündür.

SINIF İŞBİRLİĞİ YA DA TEK SINIF ULUS ÇIĞIRTKANLIĞI

Burjuvazinin —yukarıda değindiğimiz— demogojisi burjuva çıkarlarıyla ulusal çıkarların özdeş olduğu yolundaki propagandası günümüzde de çeşitli maskeleyen sloganları ile sürmektedir. Günümüzden çok önce ulusun büyük çoğunluğunun çıkarlarına ters düşen burjuvazi, kapitalist üretim tarzının fetişist karakterinden kaynaklanan ve ulusun varlığını (devamını) mevcut kapitalist mülkiyet ilişkilerinin devamında gören yanılısamaları ve yanıltmalar pekiştirmek için pekçok demagojik kavrama ve slogana başvurur. Burjuvazinin kapitalist toplumda güçlendirmeğe çalıştığı bu illüzyonun (yanılısamanın) en yaygın sloganlarından birisi «ulusal birlik» dir. Kapitalist toplumun henüz sınıfsal ve bilimsel bilince varmamış kesimlerinde varolan bu «ulusal birlik» illüzyonu özellikle günümüz koşullarında, sermaye tarafından kendi manevraları için bir araç olarak kullanılmaktadır. Burjuvazi, ulusal çıkarlarla tekelci kapitalist devletin çıkarlarını özdeş göstererek, «ulusal birlik» efsanesini sosyal (sınıfsal) temelinden soyutlayarak bir politik ve ideolojik araç olarak tanı-

mağa çalışmaktadır. Böylece burjuva toplumda, egemen kapitalist sınıfın öne sürdüğü «ulusal birlik», gerçekte ulusun büyük çoğunluğunun —emekçi sınıfların— çıkarlarına aykırı olarak sürdürülen bir politik kavramdır. Gerçek ulusal birlik ise ulusun geniş kesimlerinin, emekçi yığınlarının iktidarda olacağı ve emekçi çıkarlarının temsil edileceği bir ulusal birliktir. Burjuvazinin kullandığı ulusal birlik kavramı ise toplumdaki sınıf mücadelelerini ve farklılaşmalarını gözlerden gizlemeği amaçlayan, tüm ulusu «tek bir sınıftan ibaret gösteren» sahte bir birlik kavramıdır ve doğrudan doğruya kapitalizme hizmet eder.

Bugün burjuva uluslarda, sınıfsallık ve ulusallık açısından iki yaygın milliyetçi propaganda vardır. Bunlardan birisinde, burjuvazi toplumdaki sınıfların varlığını kabul eder, ama burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişkiyi uzlaşmaz olarak gösteren bilimsel görüşlere karşı çıkar, burjuvazi ile işçi sınıfının «sınıf işbirliğini» önerir ve bunu yaparken burjuvazi ile işçi sınıfının «Ortak ulusal» çıkarlar çerçevesinde uzlaşabileceğini öne sürer. Burjuvazi işçi sınıfını ve emek-

çi kitleleri ulusal birlik altında, tüm ulusun çıkarları altında kendisiyle uzlaşmağa çağırır, aradaki uzlaşmaz çelişkiyi bu şekilde maskeleye ve emekçi kitleleri böylece, sözde ulusal çıkarlar, ulusal birlik çerçevesinde kendisiyle uzlaşmağa ikna etmek için çaba gösterir.

İkinci tür burjuva milliyetçiliği ise faşist ve benzeri burjuva diktatörlüklerinin başvurduğu demagojidir. Bu gibi rejimler, liberallerden farklı olarak, sınıfların, sınıf farklılaşmalarının ve çelişkilerinin varlığını da inkâr ederler ve «tüm ulusun tek bir sınıf olduğu» şeklindeki demagojiyi bir dogma olarak kitlelere kabul ettirmeğe çalışırlar. «Tüm ulus tek bir sınıftır» safsatasının en önde gelen şampiyonu, Nazi ideologlarından Oswald Spengler idi, bugün kapitalist bir ulusta sınıfların, sınıf farklılaşmalarını inkâr eden tüm faşist ve gerici görüşler bu sloganı kullanırlar.

Şu halde burjuva ulusta, sınıfların varlığını kabul eden ama işçi sınıfı ile burjuvazi arasında sınıf işbirliğini ve uzlaşmayı öneren, bu nedenle sınıf mücadelesini nisbeten yumuşak yollarla bastırmağa sınıf çelişkilerini bazı taviz ve reformlarla yumuşatmağa çalışan burjuva liberal ve sosyal demokrat eğilim ile sınıfların varlığını hepten reddeden ve burjuva diktatörlüğünü en gerici, şoven ve açık terörist bir şekilde sürdürmeğe çalışan faşist eğilim arasındaki ortak olan ve olmayan yanları görmek gerekir. Her ikisi de kapitalizmin ömrünü ve burjuva diktatörlüğünü uzatmağa çalışırlar; ne var ki, bilindiği gibi sosyal demokrat ve liberal burjuva yönetimlerindeki burjuva demokrasisi ve yöntemleri ile faşist diktatörlükteki aşırı şiddet yöntemleri ve şovenizm arasında önemli bir fark vardır.

ÇELİŞKİNİN KÖKTEN ÇÖZÜMÜ : SOSYALİZM VE ENTERNASYONALİZM

Öte yandan burjuva ve küçük burjuva ideologları ulusal ilişkilerin toplumsal gelişme üzerindeki etkilerini ve rolünü abartmağa çalışırlar, dünya politikasını dünyadaki temel sınıf güçleri arasındaki bir mücadele gibi değil, ayrı ayrı uluslar (ulus güçleri) arasındaki mücadele gibi göstermeğe çalışırlar. Oysa biliyoruz ki dünya toplumunun bugünkü somut durumunda hem işçi sınıfı hem de burjuvazi uluslararası bir karakter taşır. Bu nedenle sosyal olayları genelinde ulusal güçler açısından değil, temel sınıfsal güçler açısından değerlendirmek gerekir. Günümüz dünya toplumunda iki ulus türü vardır, bunlardan birisi burjuva ulus, diğeri ise SOSYALİST ULUS'tur. Burjuva ulusun, «ulusal birliği», çoğunluğun temel ekonomik çıkarlar birliğine da-

yalı değildir, bu nedenle burjuva ulusun ulusal birliği iğretidir, sözdedir. Burjuva ulusun egemen sınıfı olan burjuvazi, toplumun büyük kesimlerinin ortak çıkarların temsil edemeyeceği gibi, tam tersine o çıkarlara aykırı bir konumdadır. Öte yandan sosyalist ulusun günümüzde ulusal birliği vardır ve gerçektir. Ve ulusal sınırlar tamamen kalkıp, ulus kategorisi tarihe karışınca kadar, yani sosyalizmin ileri aşamalarına kadar, yeryüzündeki ulus birimlerinde, gerçek ulusal birlikleri ancak sosyalist uluslar temsil edeceklerdir. Ve bu sosyalist ulusların öncü, egemen sınıfı olan işçi sınıfı ise, aynı zamanda tüm dünyadaki işçi sınıfının öncü kollarını oluşturur. Bu nedenle sosyalist uluslar onların meydana getirdiği sosyalist sistem, aynı zamanda ulus-

lararası işçi sınıfı ile ortak çıkarlara sahiptir. Gene sosyalist uluslar, işçi olmayan diğer dünya emekçileri, dünya halkları ile emperyalizme, emperyalist burjuvaziye, tekelci kapitalizme, tüm dünya gericiliğine karşı ortak çıkarlar içindedir. Bu nedenle, dünya dinamiğini, uluslararası politikayı ve sosyal olayları belirleyen esas faktör, şüphesiz ki, ulusal değil, sınıfsaldır. Dünya emekçilerinin çıkarlarının ortaklığı ve dünya emekçilerinin ortak düşmana karşı ortak mücadelesinin en yüksek biçimi işçi sınıfı enternasyonalizmidir. İşçi sınıfı enternasyonalizminin maddi temeli (ön koşulu) — önceden de belirttiğimiz gibi — çağımızda emeğin ve üretimin sosyal karakterinin uluslararasılaşmış olması, (ulusal sınırları aşmış, uluslararası bir nitelik kazanması) dır. Şüphesiz ki aynı olgunun bir parçası olarak sermaye de (üretim araçlarının özel mülkiyeti de) uluslararası bir kimlik kazanmıştır. Şu halde üretimin sosyal karakterinin ve sosyal işbölümünün uluslararası bir nitelik taşıması işçi sınıfı enternasyonalizminin maddi önkoşuludur. Bu temel üzerinde yükselen sosyalist sistem, aynı zamanda uluslararası işçi sınıfı hareketi ve dünya halklarının, mazlum (ezilen) ulusların kurtuluş hareketi ile ortak düşmana emperyalizme — uluslararası burjuvaziye — ve tüm uluslararası gericiliğe karşı ortak çıkarlar taşır. Bu ortak çıkarlar tarihin gelişim doğrultusunda, dünya proletarya devriminin tamamlanması, tüm dünyada sosyalizmin ve giderek sınıfsız toplumun, yani kalıcı barış ve kardeşliğin kurulması doğrultusundadır. Bu nedenle proletarya enternasyonalizminin temsil ettiği bütünlük tarihin akışı doğrultusundadır ve bu akışı hızlandıran başlıca faktördür. Şu halde, dünyanın objektif sınıf güçleri dikkate alındığında, bilimsel tahliller, sınıfsal (sosyal) ve ulusal planda yapıldığında,

sosyal ile ulusal arasındaki kategorik çelişki ve ilişki incelendiğinde günümüzde dünya olaylarını (politik ilişkilerini) belirleyen temel faktörün toplumsal (sınıfsal) olduğu, ulusal faktörün de ikincil önem taşıdığı görülür.

Burjuvazinin devrimci çağında, tek tek burjuva uluslarda sermaye ve ulus lehine bir ölçüde çözülen bu çelişki (sosyal bakımdan evrensel ile ulusal bakımdan özel arasındaki çelişki), dünyadaki ilk sosyalist devrimden günümüze kadar geçen yarım yüzyıl aşkın süre içinde, artık kökten ve tümüyle çözüme ve giderilme sürecine girmiştir. Burjuvazinin ulusal'lık lehine getirdiği geçici çözüm yerini işçi sınıfının toplumsallık lehine getirdiği çözüme bırakmaktadır. Böylece üretimin sosyal karakterinin ve sosyal işbölümünün uluslararası doğasına uygun olarak toplumsallık (sosyal bakımdan evrensellik) lehine çözülmekte olan bu çelişki, biricik ve nihai (kalıcı) çözüm olan uluslararası çözümdür. Dünya sosyalist devriminin tamamlanmasıyla bu çelişki de yer yüzünde tümüyle çözülmüş olacaktır.

Bu objektif ve bilimsel veriler bize işçi sınıfının, tüm insanlığın ortak ve temel çıkarlarının temsilcisi ve öncüsü olduğunu, işçi sınıfı enternasyonalizminin bu öncülüğün yerine getirilmesinde en önemli ve «denenmiş bir silah» olduğu, işçi sınıfı enternasyonalizminden uzaklaşmak, dünya işçi sınıfını bu tarihi misyonunda zaafa uğratmak, tarihin akışını geciktirmek demektir. Dünya devrimci pratiği bize işçi sınıfı enternasyonalizminden sapan bir işçi sınıfı partisinin veya müfrezesinin, işçi sınıfı biliminden de saptığını, bilimden ve enternasyonalizmden sapmanın birbirinden ayrı olamayacağını göstermiştir. Böylece işçi sınıfının devrimci hareketi içine milliyetçi, enternasyonalizm dışı eğilimlerin sokulması ve bir takım geçici

ulusal çıkarların fazlasıyla abartılarak hareketin uluslararası doğasının ve temelinin gözardı edilmesi, bizzat o ulusal müfrezenin kendi ülkesinde de sosyal devrimi gerçekleştirememesi ile sonuçlanır. Çünkü enternasyonalizm meselesi basit bir gereksinme, «olsa da olur, olmasa da olur» denilecek basit bir dayanışma, ya da bir duygusallık ve iyi niyet meselesi olmayıp, yani bir sübjektif faktör olmayıp; tersine objektif bir gerçeklik, bilimsel bir zorunluluktur. Birinci enternasyonal'de milliyetçilik güden ve ayrılıkçılık çıkararak sağ sapma ve sol sapma (anarşist) eğilimlerin —veya partilerin— kendi ülkelerinde işçi sınıfının kurtuluşunu sağladığı görül-

memiştir. II. Enternasyonalin sağ sapma ile atbaşı giden milliyetçi partileri de işçi sınıfı iktidarını gerçekleştirememişler, burjuva egemenliğinin pekişmesine hizmet etmişlerdir. Ancak Rusya işçi sınıfı partisi katıksız bir enternasyonalist parti olduğu ve bilime sadık kaldığı için devrimi gerçekleştirebilmiştir. Bugün bu enternasyonalin ilkelerine ve geleneklerine bağlı kalan partiler — bunlara bağlı kaldıkları süreç— ülkelerindeki tarihi akımı gerçek anlamda hızlandırabilmektedirler. Günümüzde ÇHC yöneticilerinin milliyetçiliği ve gericiği enternasyonalizmden sapmanın nerelere kadar gideceğini gösteren en canlı kanıttır.

ULUSAL FAKTÖRÜN KÜÇÜMSENMESİ DOGMATİZMDİR

Burjuva ve küçük burjuva ideologlarının dünya olaylarına bakışta ulusal faktörü abartmaları, ulusal faktörü sınıfsal gerçekliği gizlemek için kullanmaları şüphesiz ki bilim dışı bir tutumdur. Fakat Marksistler burjuva milliyetçiliğinin ve onun ulusal faktörü ön planda gösterme çabasına karşı mücadele ederken ulus faktörünü inkâr etme, onun önemini görme tutumuna da düşmezler. Ulusçuluğun, toplumsal bilinçlenmede işlevsel bakımdan bağımsız ve fazlasıyla etkili bir alanı vardır, hatta bazı koşullarda çeşitli ve geniş sosyal grupların, partilerin ideolojik ve politik yöneliminde tayin edici rol bile oynayabilir; örneğin milliyetçiliğin gerici güçler tarafından kullanılması insanlık için büyük felaketler getirdiği görülmüştür. Öte yandan özellikle ulusal kurtuluş savaşı veren ezilen uluslar için ulusal bilinç, emperyalizme karşı geniş sosyal kesimleri belli bir cephede toplayabilmekte ve olumlu bir işlev görmektedir. Böyle durumlarda sosyal ve ulusal bilincin tarihsel (sosyal) geli-

şim doğrultusunda birarada değerlendirilmesi ve emperyalizm ile ezilen ulus arasındaki çelişkinin çözümünü çabuklaştırması, aynı zamanda ulusal kurtuluşun yanısıra sosyal kurtuluş da içeren, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinin içiçe geçtiği tarihsel evreleri meydana getirebilmektedir. Bu nedenle hem ulus faktörünün günümüzdeki önemini küçümsemek, hem de ezen ulusun (ezen ulus burjuvazisinin) milliyetçiliği arasındaki farkı görmek, ama nihai kurtuluşun ancak sosyal kurtuluş ile gerçekleşeceğini ve bu nedenle sosyal (sınıfsal) bilincin esas olduğunu hiçbir zaman gözden uzak tutmamak, sosyal bilinç ve sosyal kurtuluş meselesini, bunun bilimsel propandasını ikinci plana atmamak gerekir.

Enternasyonalizmin bilimsel ve tarihsel yerini, günümüz dünya toplumundaki önemini ve evrenselliğini görmek, bizi günümüz koşullarında ulus gerçeğini inkâra götürmemelidir. Dimitrov'un dediği gibi, işçi sınıfı sosyalistleri «her türlü burjuva milliyet-

çiliğinin prensipte uzlaşmaz karşıtıdır, ama bu durum onları ulusal nihilizme (ulus inkarcılığına) götürmemeli», gerçekleri reddetmeğe sürüklememeli, yurtseverlikten alıkoymamalıdır. Böylesi bir tutum doktriner bir dogmatizmden başka birşey değildir.

Öte yandan işçi sınıfı sosyalizmi, milliyetçiliğe soyut bir tarzda yaklaşmayı reddeder. Burjuva milliyetçiliğinin özünü tanımlarken ve önemini vurgularken, onu yaratan sosyo-ekonomik ve politik koşulların tahlilinden ve milliyetçiliğin somut ifadesinden yola çıkılması gerektiğini belirten Lenin, «ulusal düşüncüyü bağımsız bir faktörmüş gibi ele almak meselenin özünü muğlaklaştırmaktan başka birşey değildir» diyordu. (Lenin, **Bütün Eserleri**, C. 1, sf. 155) Gerçekten de, burjuva milliyetçiliğini soyut olarak,

maddi temelinden ayırarak, bağımsız bir düşünce ekolü, soyut bir akım gibi ele almak bilimsellik dışına düşmektir. Lenin burjuvazinin ve proletaryanın ulusal faktör konusundaki görüşleri arasındaki temel ayırımı vurgularken sunları söylüyordu: «**Burjuvazi daima ulusal talepleri öne çıkarır, ve bunu katagorik bir tarzda yapar. Proletarya içinse bu talepler sınıf mücadelesinin çıkarlarına bağımlıdır.**» (Cilt 20, sf. 410) Lenin böylelikle proletaryanın ulusal faktöre temel bakış açısının sınıfsal olduğunu vurgulamış, ulusal çıkarları sınıf temelinden ele alarak onların sınıfsal çıkarları ile bağı üzerinde durmuştur. Lenin'in ulusal faktöre getirdiği bu sınıfsal temel bakış açısı günümüz dünyasında milliyetçiliğin siyasi rolünü değerlendirirken işçi sınıfı sosyalistleri tarafından başlangıç noktası olarak alınır.

MİLLİYETÇİ MOTİFLER

Yirminci yüzyılda burjuva milliyetçiliğinin halkların sosyal gelişimi üzerinde ve bir bütün olarak dünya olayları üzerinde büyük olumsuzluklara yol açtığı birçok olgu yaşanmıştır. Birinci emperyalist savaş öncesi Avrupa ülkeleri ve sosyal demokrat partilerinin sosyal şoven tutumları bunların arasında önemli bir yer tutar. Fakat burjuva milliyetçiliğinin gerici güçler tarafından kullanılmasının insanlığa getirdiği en büyük zarar şüphesiz ki Nazizm felaketinde görülmüştür. Bu en gerici - faşist - milliyetçilik milyonlarca Almanın Naziler tarafından büyük güç şovenizmi ile afyonlanıp şartlandırılmasına araç olmuştur. İnsanlık Nazizmi ezmüş fakat onun kökünü kazıyamamıştır. Almanya'daki neo - Nazi hareketi «Bin Yıllık Reich» hülyasını diriltmeğe çalışmaktadır. Dünyanın diğer yanlarındaki faşist ve neo-faşist hareketleri de şu veya bu

şekilde faşist milliyetçiliği kullanmaktadır. Öte yandan bugün gerici milliyetçiliğin en belirgin ve insanlığa zararlı akımlarından birisi de SİYONİZM'dir. Türkiye'de ise Turancılık akımı yerli faşistlerin MHP'de ve Ülkü Ocaklarında toplanan kesiminin büyük rüyasıdır. Türkiye'de de onbinlere varan insan bugün faşist güçler tarafından «Büyük Turan», «Yüz Milyonluk Türkiye» rüyalarıyla şartlandırılmakta ve emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin hizmetinde, CIA'nın direktifinde, yerel tekelci sermayenin en gerici, en şoven kesimlerinin çıkarları doğrultusunda öğrencilere, işçilere, öğretmenlere saldırtılmaktadır.

Bugün yeryüzünde varlığını sürdüren faşist tipteki burjuva milliyetçiliği anti-Sovyetizmin ve anti-komünizmin en önde gelen ideolojik şampiyonudur.

Bu nedenle ezilen ulusların demokratik ve anti-emperyalist öz taşıyan milliyetçiliği dışında her türlü milliyetçilik insanlık toplumunu geriye doğru çeken, tarihsel tekerleğini geriye doğru çevirmeğe çalışan akımlardır. İşçi sınıfı partileri milliyetçiliğin her türlüüne karşı (ezilen ulusun geçici tarihsel koşullarda ilerici kimlik taşıyabilen milliyetçiliği dahil olmak üzere her türlü milliyetçiliğe karşı) proletarya enternasyonalizmini tavizsizce ve ısrarla savunurlar, ama özellikle ve öncelikle gerici milliyetçiliğin başını ezmeğe çalışırlar.

Gene milliyetçi eğilimler uluslararası işçi sınıfı hareketinde ve sosyalist sistem içinde de tutucu bir özellik taşır. Ulusal kurtuluş hareketinde ilerici —geçici— bir işlev kazanabilen milliyetçilik, daha sonraki aşamada sosyalizme geçişte eğer önlenemezse bir sağ eğilim olarak tarihsel gelişimi, toplumsal ilerlemeyi yavaşlatır. (*)

Günümüz dünya olaylarında ulusların ve onlar arasındaki ilişkilerin ikincil rol oynadığını, esas tayin edici faktörün sınıfsal olduğunu unutmamakla birlikte, milliyetçiliğin günümüz dünya olayları üzerindeki etkisini de küçümsememek gerekir. Birçok uluslararası sorunda milliyetçiliğin ve ulus meselesinin ağırlığı vardır. İşçi

sınıfı sosyalistleri bir uluslararası sorununa yaklaşırken sınıfsal ve ulusal faktörü birarada gözönünde tutarlar ve sınıfsal faktörün birincil önemini hiçbir zaman unutmazlar. Lenin bu olguyu şu kısa sözlerle ifade etmiştir: «Herhangi bir ciddi ve derin siyasi konuda taraflar sınıflara göre belirlenir, uluslara göre değil.» (Cilt 20, sf. 36) Dünya işçi sınıfı partileri günümüzde bu temel veriden yola çıkarak, yeryüzündeki tüm anti-emperyalist güçleri işçi sınıfının devrimci doğrultusu ve hedefleri açısından birleştirmeğe işçi sınıfının bağımsız politikasını savunmağa ve yürütmeğe çalışırken, burjuva milliyetçiliğine karşı ideolojik mücadele yürütürler, onun sınıfsal özünü açıklamağa ve emekçi sınıfların temel çıkarlarıyla bağdaşmaz zıtlığını göstermeğe çalışırlar.

Günümüzde burjuva milliyetçiliği, egemen sınıf iktidarını sürdürmek için çeşitli biçimlerde kullanılmaktadır. Bunlardan birisi de son zamanlarda ortaya çıkan emperyalist entegrasyon altında büründüğü giysilerdir. AET emperyalizminin ABD emperyalizmine karşı gücünü birleştirme çabaları, Avrupa metropollerinin finans oligarşilerini daha yakın işbirliğine itmıştır. Bunun sonucu olarak bir Avrupa Toplumu ya da Avrupa Birle-

(*) Sosyalist ülkeler arasında milliyetçi tortulardan tamamen kurtulmuş ülkelerin partilerinin sosyalizm yolundaki büyük başarılarına karşılık, örneğin Yugoslavya'nın enternasyonalizm ve bilimden uzaklaşan tutumunun ülkeyi diğer sosyalist ülkelerin yanında nasıl da geri bıraktığını gösteren en canlı örnektir. Bugün Yugoslavya yurtdışına, emperyalist Almanya'ya, bir buçuk milyon civarında işçi göndermektedir. Demek ki, sosyalizmin en büyük özelliği olan tüm üretim güçlerinin, bütün işgücü potansiyelinin (sosyal emeğin) tam istihdamı sağlanamamıştır. Gene milliyetçi eğilim taşıyan Arnavutluk ise sosyalist ülkeler arasında en geri de gitmektedir. Çin'in ekonomik çıkmazları, politik çalkantıları ve yeryüzünde bir tehlike teşkil etmesi ve emperyalizm yanlısı politikası ise gerçekten dramatik bir olaydır.

ÇHC'nin milliyetçi, anti-Sovyet ve dolayısıyla anti-komünist yöneticilerinin büyük güç sovenizmi de yeryüzünde gericiliğe, emperyalist saldırganlığa, dünya barışı düşmanlığına ve son tahlilde uluslararası faşizme yardımcı olmaktan başka bir işe yaramamaktadır.

şık Devletleri efsanesi yaratılmağa başlanmış. Avrupa konseyinin rolü —Ortak Pazarla somutlanıp gelişen emperyalist entegrasyona bağlı olarak — güçlendirilmiştir. Bugün Avrupa'da en yaygın egemen burjuva sloganlarından birisi «Avrupa Avrupalıdır» sloganıdır. Gerçekte genelinde bu slogan, «Avrupa, Avrupa emperyalistlerininidir» anlamına gelmekte ve ABD emperyalizmine karşı kullanılmaktadır. Bu sloganın altında yatan esas motif ise Avrupa'da en güçlü metropol burjuvazisinin diğer Avrupa ulusları üzerinde güttüğü hegemonyacı amaçların, sözde milliyetçi ve şoven olmayan sloganıdır. Oy-

sa aslında Avrupa Avrupalıdır sloganı «Avrupa Batı Almanlarıdır» dan başka bir anlama gelmemekte ve Batı Almanya'nın rövanşist (intikamcı) ve hegemonyacı eğilimlerini kamufle etmek için kullanılmaktadır. (Maocuların «kendi gücüne güven» «Akdeniz Akdenizlileridir» gibi şiarları da milliyetçi motiflerin «sosyalizm» kılıfı altında sunulmasından başka birşey değildir ve aslında ÇHC'deki Mao'culuğun büyük Han Şovenizmine hizmet etmektedir.)

Bu bilgilerimizi tazeledikten sonra, şimdi ulus kavramının genel karakteristiklerini inceleyelim.

— III —

ULUSUN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

Yukarıda da belirttiğimiz gibi ulus, feodalizmden kapitalizme geçiş çağında ortaya çıkmış ve günümüz sosyalist toplumunda da farklı bir sosyal sistem ve sınıf yapısı altında varlığını sürdüren bir tarihsel kategoridir.

Ulusun belirleyici özellikleri:

- Dil birliği
- Kültür birliği
- Toprak birliği
- İktisadi yaşantı birliği

şeklinde özetlenir. Şimdi bunları kısaca ve örneklerle inceleyelim.

Dil birliği; ulusun özelliklerinden birisidir. Ama dil birliği, hiçbir şekilde tek başına, ulus'un ayırdedici bir karakteristiği değildir. Örneğin bugün aynı dilleri konuşan farklı uluslar bulunmaktadır. En bilinen bir örnek olarak aynı dili konuşan İngiliz, Amerikan ya da Kanada uluslarının dil birliğine sahip olmalarına rağmen farklı ulusları meydana getirdiklerini gösterebiliriz. Hatta Büyük Britan-

ya adı verilen toplulukta, aynı dili konuşan farklı ulusal toplulukların bulunması, dil birliği ve bölge yakınlığının ulusu tanımlamağa yetmediğini kanıtlar. Ya da İspanyolca konuşan Latin Amerika ülkeleri, birer ayrı uluslardır. Hatta bunlar arasında kültürel ve bölgesel bakımdan da adeta içiçe geçmiş küçük Orta Amerika ulusları da farklıdır. Gene Yahudiler aynı anadilden oldukları halde (ve tüm dünyadaki Yahudiler arasında güçlü bir şoven dayanışma bulunduğu halde) ayrı ayrı uluslara dağılmış olan Yahudilerin tek bir ulusun fertleri gibi görülemeyeceğini, Yahudilerin ulusal varlığının sadece İsrail devletinde somutlandığını bilmek gerekir. Son bir örnek olarak Türkçe konuşan ve etnik bakımdan Türk kökenli olan toplulukların tek bir ulus sayılamayacağını göstereyim. Bugün sosyalist Azerbeycan ile kapitalist Türk ulusu arasında dil yakınlığı dışında hiçbir ortak yan yoktur. Keza

gene Türk'e yakın bir ulusal topluluk sayacağımız İran Azerileri ile Türk ulusu arasında da dil benzerliği dışında ortak bir yan bulunmamaktadır. (*) Hatta SSCB'deki Azeri Ulusu ile İran'daki Azeri ulusal topluluğu arasındaki dil ve kültür birliği Türk ulusuna kıyasla çok daha yakın olduğu halde, kültürlerinin ve ekonomik yaşantı birliklerinin farklı olması nedeniyle bunlar tek bir ulus olarak sayılmamaktadırlar.

Kültür birliği meselesine gelince: kültür birliği, dil birliğinin yanısıra ulus'un diğer bir belirleyici özelliğidir. Fakat kültür birliği de tek başına ya da dil birliği ile birlikte ulus'u tanımlamağa ve belirlemeye yetmez. Bu konuda yanlış anlaşılması için kültür birliğinden söz ederken, geçmişten devralınmış, milliyetler döneminden kalmış kültür ve gelenek özelliklerinden söz etmekteyiz. Kültür ile ideoloji'nin birbirine karıştırılmaması gerektiğini özellikle belirtelim. Aksi halde, kültür kavramını ideoloji ile birlikte geniş anlamda ele alacak olursak, bir burjuva ulusu içinde bile kültür birliğinden söz etmeğe olanak yoktur. Çünkü kelimenin geniş anlamıyla, kültür'ün sınıfsal bir karakteri vardır. Ayrıca her toplumun kültürüne o toplumun egemen sınıfının ideolojisi kendi damgasını basar. Burjuvazinin kültürü ile proletaryanın kültürü farklıdır. Burjuva ulusta kültür birliği dediğimiz kavram kelimenin dar anlamında, yani tarihsel ve geleneksel olarak yaşayan kültür ö-

zelliklerini içerir. Çünkü, farklı sosyal formasyonlardan (tarihten) de arta kalmış olsa, insanlığın veya bir ulusun, milliyetin sahip olduğu kültürel miras birtakım değerli öğeleri de içerir. Bu olumlu öğeler halk tarafından yaratılmıştır.

Bir ulus içinde, sınıf antagonizmalarına (ve uzlaşmaz ideolojilere) dayalı kültür farklılaşmasının önlenmesi, ancak burjuva ulusun aşılması ve sosyalist ulusa varılması ile mümkün olmuştur. Çünkü, yukarıda da belirtildiği gibi, burjuva ulusta, burjuvazinin kendisini ve kendi kültürünü tüm ulusun yerine koyarak ulusa kendisiyle özdeş göstermesi, kapitalist üretimin fetişist karakterinden kaynaklanmaktaydı. Sosyalist ulusta ise sınıf antagonizmaları kaldırıldığından ve uzlaşmaz olmayan sınıf farklılaşmaları proletarya öncülüğünde giderilmeye (sınıfsız topluma doğru ilerlenmeğe) başlandığından, proletarya bizi tüm ulusu ve ulusal çıkarları temsil eder. Bu nedenle, burjuva ulustaki kültür birliği kelimenin dar anlamındayken ve ideolojik birlik temelinden, çıkar ortaklığı kökeninden yoksunken sosyalist ulusta kültür ikilemi kaldırıldığı için, sosyalist ulus, kültür birliğini hem sınıfsal (ideolojik kökenli) kültür anlamında hem de halkın ulusal ve geleneksel kültür özellikleri planında sağlamıştır. Bir başka deyimle, sosyalist ulus, işçi sınıfı ideolojisinin ve enternasyonalizminin ışığındaki kültürü, tarihten devraldığı o halkın ulusal özelliklerinin

(*) Yeri gelmişken, bir demagojiyi sergileyerek, bir milliyetçi akımın sözcüsü olan Rızgari Dergisi'nin 2.ci sayısında yapılan bir tahrifat ve sapırtmaya değinelim. TSİP Birinci Parti Kongresine sunulan karar taslaklarında SSCB ve İran'da yaşayan bazı ulusal topluluklar ya da azınlıklar için «Türk ve Türke yakın» terimi kullanılmıştı. Bu terimden Azeri'ler, Özbekler, Taçik'ler vb. kastedildiği halde, Rızgari dergisi «Türke yakın» deyiimiyle Kürtlerin kastedildiğini öne sürmek gibi Makyavelist bir çarpıtma yaptı. Hem de yanlış anlamaya yer verir kaygısıyla bu terim kongre karar taslaklarından gene yöneticilerce çıkartıldıktan 1 ay sonra. (Rızgari, 21.4.1976, sf. 19-20)

ve kültürel mirasının tüm **olumlu** öğeleriyle birleştirmiştir. İşçi sınıfı olumsuz kült'leri ve geleneksel özellikleri sosyalist bilinçle tasfiye ederken, o ülkenin olumlu ulusal ve geleneksel özelliklerini sosyalizmin ve sosyalist kuruluşun hizmetine sunmuş, yani sosyalist kültürü yaratma eyleminde, halkın tarihsel kültür mirasının bütün değerli yanlarını ve motiflerini ona (sosyalizme) bağımlı kılmıştır.

Dil ve kültür birliği (belli tarihsel miraslar) bir **ulusal karakter** oluşturur. Fakat «ulusal karakter»i hiç kuşkusuz mutlak görmemek, tarihsel süreç içinde veya değişik sosyal koşullarda değişeceğini bilmek gerekir. O ulusun yapısını belirleyen sosyal-ekonomik formasyonun değişmesine bağlı olarak ulusal karakter de değişir. Fakat «ulusal karakter» «her belirli anda varolduğu için ulusun fizyonomisine damgasını vurur.» (J. Stalin, Bütün Eserleri, C. 2, sf. 287, Devrim Yay., 1977) Yukarıdaki Azerbeycan örneğini ele aldığımızda, altmış yıla yakın zamandır sosyalist sistem altında yaşayan Azerbeycan Sosyalist Cumhuriyeti ile bugün İran'da ezilen ulus durumundaki Azeri ulusal topluluğunun ulusal karakterinin hayli farklı olduğunu, bunların arasında sadece dil birliğinin kaldığını görürüz.

Toprak Bütünlüğü: Ulusun ayırdedici özelliklerinden birisi de hiç kuşkusuz toprak bütünlüğü (birliği) dir. Toprak birliği deyiminden ortak bir dile, ulusal kültüre ve ekonomik yaşantı birliğine sahip olan insanların aynı topraklar üzerinde yaşamasını anlamak gerekir. Toprak birliği, ulus öncesi milliyetler çağından kalma bir özelliktir. Fakat milliyetler çağında, aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı dili konuşan ve aynı kültüre sahip olan insanlar, ayrı feodal birimler (ekonomik bütün'ler) halinde toplanmış olduklarından yani aralarında iktisadi yaşantı birliği olma-

dığından, toprak birliği de —ne tek başına ne de dil ve kültür birliğinin yanısıra—, ulus'u belirlemeye yetmez. Ne var ki, bir ulus'un diğer tüm belirleyici öğeleri varsa, fakat toprak birliği yoksa bu topluluk ulus olamaz. Çünkü toprak bütünlüğü olmayan bir topluluk fertleri uzun süre birlik yaşayamazlar.

İktisadi yaşantı birliği, ya da ekonomik birlik, ise bir ulus'un yukarıda belirttiğimiz bütün özellikleri arasında en fazla belirleyici olan faktördür. Ekonomik yaşantı birliğine sahip olmayan bir ulusal topluluktan ulus diye sözedilemez. Ekonomik yaşantı birliğini, feodalizmden kapitalizme geçerken, tarihte ilk kez burjuvazi —ve onun sosyal sistemi kapitalizm— gerçekleştirmiştir. Aynı dile, ortak kültüre, «ulusal karaktere» sahip olan topluluklar, aynı ekonomik yaşantıya sahip değillerse, yani bir ekonomik bütün teşkil etmiyorlarsa onları ulus olarak kabul etmek olanacağı yoktur. Örneğin günümüz Arap ulusları buna en canlı örnekler. Hatta sosyal sistemleri de birbirine son derece benzer olan, ayrıca iki komşu ülke durumunda bulunan; dil, kültür ve «ulusal karakter» bakımından da birbirinin benzeri olan Suriye ve Irak iki ayrı ulustur. Gene, Mısır'ın Nasır döneminde ilerici bir rejime sahip bulunduğu yıllarda, benzer rejimdeki Suriye ile Mısır Birleşik Arap Cumhuriyeti adı altında federatif tarzdan «birleşmişlerdi», fakat bu ülkeler ortak bir ekonomik bütün meydana getirmedikleri için bu birlik siyasal planda bile sözde kaldı, bir entegrasyona (bütünleşmeye) varamadı. Bunda toprak ayrılığının rol oynamasının yanısıra esas olarak, iki ulusun tek bir ekonomik bütün halinde birleştirilmesi mümkün olmadı.

Gene, en önemli örnek olarak, Demokratik Alman Cumhuriyeti ile Federal Almanya uluslarını tek bir ulus

kabul etmeğe imkân yoktur .Eskiden tek bir ulus olan bu ülkede, otuz yıl önce iki ayrı ekonomik bütünlük ve iki ayrı sosyal sistem oluşmuştur. Otuz yıl gibi kısa bir süre, binlerce yılda oluşan kültürel özellikler için önem taşımaya da, bugün Almanya toprakları üzerinde iki ayrı Alman ulusu yaşamaktadır. Bu iki ulus arasında dil birliği vardır. Ortak ulusal ve geleneksel karakteristikler de silinmemiştir; sadece sosyalist Alman ulusu, geçmiş ulusal özelliklerin gelenek ve kültürün olumlu yönlerini alarak sosyalizm ile bağdaştırmış onları sosyalizme bağımlı kılmıştır. Bu nedenle, otuz yıllık süre içinde kapitalist Federal Almanya ile sosyalist Demokratik Almanya arasında bir kültür farklılaşması bile başlamıştır. Ama esas belirleyici olan kuşkusuz ki, farklı ekonomik bütünlükler ve sosyal sistemlerdir. İkisi de Alman milliyetinden gelen (ve üstelik burjuva çağında uluslaşmasını gerçekleştiren, bir hayli güçlendiren bir toplumun devamı olarak) iki ayrı ulusun ortaya çıkmış olması, ekonomik yaşantı birliğinin ulus'u belirleyen asıl faktör olduğunu gösteren en belirgin örnektir. Üstelik bu ayrı ekonomik bütünlüklerden bi-

risi kapitalist diğeri ise sosyalist toplumsal formasyona sahip olunca, eskiden tek bir ulus (burjuva ulus) olan Alman ulusunun, otuz yıl gibi kısa bir süre içinde iki ayrı ulusa ayrılmış bulunması çok daha doğal olmaktadır. Bugün Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin lideri ve Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri **Erich Honecker**, Federal Almanya ile Demokratik Alman Ulusunun iki ayrı ulus olduğunu söylerken, ekonomik yaşantı birliğini ve sosyal sistemi göstermektedir. İleride Federal Almanya'da işçi sınıfı iktidara geldiği ve sosyalizmi kurmağa başladığı zaman bu iki ulusun yeniden birleşmesi veya sosyalist enternasyonalizm temeli üzerinde belli bir bütünlüğe kavuşması mümkündür, hatta belki de bu entegrasyon diğer uluslarınkinden daha kolay ve hızlı bir süreç izleyecektir, fakat bugün Federal Almanya ile Demokratik Alman Cumhuriyetini tek bir ulus saymağa olanağı yoktur.

Bir topluluğun ulus niteliğini taşıyabilmesi için yukarıdaki ayırdedici niteliklerden tümünü taşıması gerekir. Bunlardan bir teki bile eksik olsa, o ulusal topluluk ulus karakterine sahip değildir demektir.

ULUSLAŞMA SÜRECİ: MİLLİYET'TEN ULUS'A

Milliyet kategorisinden ulus kategorisine geçişin burjuva devrimleri çağındaki ekonomik - sosyal temellerini ve karakteristiklerini yukarıda yazmıştık.

Burjuva ulus kavramını daha iyi anlamak ve burjuva ulus'un ekonomik temelini kavrayabilmek için, feodal toplumun milliyet'inden kapitalist toplumun burjuva ulus'una geçişteki dir: sosyalist ulus. Burjuva uluslaşma sosyalist enternasyonalizm temeli ü-ekonomik faktörleri topluca özelle-juva ulustan farklı bir ulus daha var-

sürecinin özelliklerini tanımak, sosyalist ulus ile burjuva ulus arasındaki nitel farkı görmeyi de kolaylaştıracak ayrıca konumuzla ilgili çok önemli bir konu olarak, şu noktaya da ışık tutacaktır: Çarlık Rusya'sında işçi sınıfı devrimi gerçekleştiği zaman, henüz milliyet aşamasında bulunan topluluklar, burjuva ulus haline dönüşmeden KAPİTALİZMI ATLAYARAK sosyalist ulus haline gelmişler ve muşlar, yeni bir tarihsel kategori üzerinde Sovyetler Birliği'ni oluşturmak istiyoruz; çünkü çağımızda bur-

lan Sovyet halkını meydana getirmişlerdir. Dünya sosyalist sisteminin bu denli güçlendiği, ayrıca ulusal kurtuluş hareketinin de hızla yükseldiği çağımızda, milliyet aşamasından ulus aşamasına geçişin tek yolu, artık kapitalist yol (burjuva yolu) değildir. Bugün bazı genç ulusal devletler, siyasi bağımsızlıklarını elde ettikten sonra kapitalizm yoluna girmemişler, kapitalist aşamayı atlayarak kapitalist - olmayan yol'dan sosyalizme yönelmişlerdir. Bu ülkelerdeki uluslaşma süreci ise burjuva anlamında bir uluslaşma değildir. Ya muhtemelen çoğunlukla işçi sınıfı toplumda egemen ve öncü güç halinde büyüyerek sosyalist kuruluşu gerçekleştirecek ve ülkeyi sosyalist ulus haline dönüştürecekler, ya da bunlardan birkaçında «ulusal burjuva» unsurlar egemen olacak, ül-

keyi sosyalist yönelimli devrimci yoldan saptırıp dünya kapitalist sistemi ile bütünleşerek burjuva uluslar yaratacaklardır. (Mısır'ın bugünkü gidişi gibi...) Bu nedenle, gerek sosyalizmi kuran çok uluslu devletlerde, «ulus - öncesi» aşamadaki ulusal topluluklarının (milliyetlerin) sosyalizm bayrağı altında sosyalist ulus haline dönüşmelerini, gerekse, dünya sosyalist sisteminin büyük yardımcıları ve etkisi altında birtakım genç ulusal devletlerin (Kongo, Güney Yemen, Angola, Mozambik, Somali, Gine, Benin, Cezayir, Tanzanya, Gine Bissau vb.) burjuva uluslaşma sürecini atlayarak sosyalist ulus haline gelmelerini anlamak için önce burjuva uluslaşma sürecinin özelliklerini iyi tanımak gerekir.

BURJUVA ULUSLAŞMASI

Burjuva uluslaşmasının karakteristik ekonomik - sosyal konuları şunlardır:

● Burjuvazinin güttüğü esas amaç, feodal bölünmeleri tasfiye edip, ülkeyi tek bir bütün halinde birleştirmek, böylelikle, bağımsız ve ulusal bir iç pazar sağlamak. (İç pazarı bütünleştirmek)

● Ulusal sınırlarla çevrili bu burjuva ulusun yönetimini üstyapıda merkezi bir burjuva devleti ile sağlamak.

● Böylelikle, serflerin feodal boyunduruktan kurtulmalarını, topraktan özgürleşmelerini ve kapitalist sanayi pazarlarında burjuvaziye ucuz işgücü sağlamalarını kolaylaştırıp hızlandırmak.

● Feodal sınıfın ve kalıntıların tasfiye sürecini şu veya bu yolla gerçekleştirmek. (Feodaliteyi devrimci yoldan, zor kullanarak yıkmak veya Prusya modeliyle onların kapitalistleşmesini sağlamak burjuvazinin ta-

rihte denediği iki yöntem olmuştur.)

● Teknolojik bakımdan makineli tarımı gerçekleştirmek.

● Kapalı aile ekonomisini yıkıp, tarım sektöründe pazar için üretim yapılmasını sağlamak.

● Böylelikle ülkedeki ulusal servetleri, toplam sosyal emeğin yeterli bir miktarını sermayenin emrine vermek, geri kalanı ise istihdam edemeyip, işsizliğe ve yoksulluğa terketmek. Bir başka deyimle kapitalist toplumda sosyal işbölümü kapitalizmin üretim anarşisine bağlıdır.

● Böylece, emeğin sosyal organizasyonunu (sosyal işbölümünü) kapitalist üretim ve ticaret mekanizmasına göre yapmak.

● Toplam sosyal emeği oluşturan emekçilerin işgüçlerini satın alarak artı değer sömürüsüne dayalı bir sosyal sistemi kurmak.

● Burjuvazi kendi iktidarı için bu hedefleri öngörürken, geniş serf (köylü) yığınlarını yanına alabilmek, hat-

ta kendi sömürdüğü işçilerin de desteğini sağlamak için üstyapıda burjuva demokrasisini savunmuş ve burjuva demokratik kurumlarını getirmiştir. Bunlar başlıca, genel oy hakkı, belediyelerin de seçimle oluşturulması, ülkede burjuva parlamentosunun varlığı, kuvvetler ayırımı (yasama - yürütme ve yargı organlarının ayrılığı ilkesi) gibi temel demokratik karakteristikler idi. (Ne var ki, burjuvazi devrim aşamasında bu demokratik talepleri ve programı koymuş, fakat iktidara geldikten sonra, demokratik kurumlardan işçi sınıfının ve emekçi halkın burjuva iktidarına karşı sınıf mücadelesinde bu araçlardan yararlandığını görmeğe başlar başlamaz despotik bir tutum takınmış, hemen-cekik kendi ilkelerini çiğnemeğe girişmiştir. Örneğin tarihin en büyük Burjuva devrimi olan Fransız devriminde, devrimin ilk yıllarında halkın temsilcilerinin devrime ve Devrim Meclisi'ne devlet yönetimine ağırlık koymasını önlemek isteyen burjuvazi bu eğilimlerden bir kısmını ve Meclisin sol kanadını oluşturan Jakobenlere karşı şiddet uygulamaya başlamıştır. Fransız devriminde ünlü **Thermidor hareketi** adı verilen siyasal olaylarla Jirondenlerin estirdiği terör, burjuvazinin daha ilk yıllardan itibaren halkı ezmeğe başlamasının açık seçik bir örneğiydi.) (*)

● Özetle burjuva ulus sistemi, burjuvazinin sınıf egemenliği, üretim araçlarının özel mülkiyeti ve kapitalizmin artı-değer sömürüsü üzerine kurulur.

● Burjuva milliyetçiliği ise zamanla içte burjuvazinin egemenliğini pekiştirmek için gerici ideoloji, bir demagoji haline, dışarıda ise başka ulusları ezmeğe ya da başka ulusların burjuvazisi ile çıkar çatışmaları halinde kendi ulusunun emekçilerini o ulus emekçilerine karşı şovenist yoldan kışkırtmak için bir araç durumuna dönüşür. Burjuva ulusu, halkların kardeşliğine düşmandır. O ulusun dış politikasını bir avuç azınlığın - sömürge burjuvanın - çıkarları belirler. Burjuva ulusun, uluslararasılaşması, kozmopolitan ve sömürücü bir nitelik taşır.

● Burjuva uluslar içinde sınıf mücadelesinin keskinleşmesi ve neticede bu devletlerden bir kısmında işçi sınıfının iktidara gelerek sosyalizmi kurması ile, tarihte oluşan yeni tip bir topluma bağlı olarak yeni tip bir ulus oluşmuştur: sosyalist ulus.

Sosyalist ulusun karakteristiklerini ise şöyle sıralamak mümkündür:

● Sosyalist ulus burjuva ulustaki gibi sınıf antagonizmaları ve sömürü sistemi üzerine kurulmaz. Tersine, tarihin akış yönü doğrultusunda üretim araçlarının sömürücü özel

(*) Lenin'in «Thermidor gericiliği» adını verdiği olay, burjuva devrimi gerçekleşikten sonra burjuvazinin halk yığınlarını (devrimin gerçekleşmesinde burjuvaziyle ittifak kurmuş olan emekçi kitleleri) şiddet yoluyla ezmesine evrensel bir örnek olarak gösterilir. Fransa'da devrimden sonra kurulan ilk cumhuriyetin takvimindeki bir ay olan Thermidor kelimesinden bu adı alan olay 1794 yılının Thermidor ayında Devrim Meclisinin sağ kanadını oluşturanlar, Robespierre ve 100 kadar Komün üyesini katletmişler ve Meclisin hâkimiyetini ele geçirerek emekçiler üzerinde ağır terör uygulamışlardı. Bu olaylardan sonra sözkonusu gerici kanadın egemenliğindeki Meclis dönemine de tarihte Thermidor Meclisi adı verilir. Gene benzer duruma örnek olarak 1927'de Çin'de Çankayşek'in Kuomintang içindeki Komünistlere saldırarak on binlerce komünisti, işçiyi hunharca katletmesi ya da Kemalist burjuvazinin «Tahrir-i Sükûn» terörü gösterilebilir.

mülkiyetinin kaldırılması esası üzerine kurulur.

● Sosyalist ulus, emekçi sınıflar arasındaki, özellikle işçi ve köylü arasındaki farkı kaldırarak sınıfsız topluma varmayı amaçlar.

● Gene sosyalist ulus, sınıfsız topluma varmanın bir başka önkoşulu olarak kol ve zihin emeği arasındaki ayırımı kaldırmayı esas alır.

● Sosyalist ulus, işçi sınıfı hegemonyası altındaki bir politik rejime (devlete) ve merkezi ekonomik planlamayla yönderilen bir ekonomik güdüme sahiptir.

● Sosyalist ulusun üretim ve ilişim ilişkisindeki prensibi «Herkes-ten Yeteğine Göre - Herkese Emeğine göre» şeklindedir.

● Sosyalist ulusun ve sosyalizmin kuruluş aşamasında feodal kalıntıların tasfiyesi, burjuva demokratik devriminin toprak programından önce farklıdır. Sosyalizm, feodal mülkiyeti tasfiye ederken, köylüye işlediği toprağın tasarruf hakkını veya hatta bir dönem için mülkiyetini verir, ama gerek yeni toprağa kavuşan köylüleri, gerekse eskidenberi varlığını sürdüren küçük üreticileri sosyalist güdümlü kooperatifler şeklinde kolektivizasyona dönük olarak örgütlemeye başlar. Ayrıca kırlarda kolektif mülkiyeti (tarımda kolektivizasyonu) getirir. Bu kolektivizasyon zamanla kooperatifleri de bünyesine alarak genişler. Sosyalist ulusun toprak programı burjuva ulusunki gibi «pazar için üretim» değildir; kolektivizasyonu ve tüm sosyal emeğin seferber edilmesini öngörür.

● Gene sosyalist ulusta, işçi sınıfı kırsal kesimdeki atıl işgücünü sonuna kadar seferber eder. Köylülüğün proleterleşmesini öngörürken, bunu artı-değer sömürsü amacıyla yani sömürücü bir azınlık lehine değil, fakat tüm toplum lehine gerçekleştirir. Yarattıkları değerler, kapitalist toplum-

daki gibi bir avuç sömürücünün elinde kalmaz, tümüyle topluma geri döner.

● Sosyalist ulus, içte, bütün emekçilerin birliğini işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizmi temeli üzerinde sağlamağa çalışır; dışta ise ulusal bencilliklere düşmeksizin bütün Sosyalist ülkelerin birliği ve halkların kardeşliği üzerine bir politika güder.

● Sosyalist ulus'un uluslararası politikası, sosyal sistemi ne olursa olsun tüm ulusların eşitliği esası üzerine kurulur ve ulusların arasındaki ilişkiler serbest rızayı öngörür.

● Gene sosyalist ulus, kendisi gibi diğer sosyalist uluslar ile sosyalist enternasyonalizm temeli üzerinde işbirliğine girerek, —yukarıda anlatılan— «sosyal bakımdan evrensel» ile «ulusal bakımdan özel» arasındaki çelişkinin çözümünü için sosyalist entegrasyon yolunda ilerler. Bu başka deyimle, sosyalist uluslarda henüz üretim araçlarının sosyalist devlet mülkiyeti hakimdir. Bu mülkiyet, sosyalist devletlerarası mülkiyet durumuna getirildiğinde, sosyalist ulusların ayrı ekonomik birimler halinde kalmalarının maddi temeli kalkacak, aynı zamanda proletarya ideolojisi üzerine kurulacak yeni enternasyonal kültürle birlikte, gelecekte sosyalist entegrasyon (bütünleşme) gerçekleşecektir. Şu halde, sosyalist uluslar, ancak burjuva uluslara karşı ulusal duvarlarını sağlamlaştırırlar ve diğer sosyalist uluslara karşı ise (kendi aralarında) ulusal duvarlarını alçaltırlar ve sosyalist enternasyonalizm anlayışı ile gelecekte ulusların ortadan kalktığı, ulus kategorisinin tarihe karıştığı bir sosyalist dünya topluluğu yönünde hareket ederler.

● Sosyalist uluslar, aynı zamanda, farklı sosyal sistemlere sahip ülkeler ile barış içinde birlikte yaşama ilkesi güderler, kapitalist ulusların

savaş kırkırtıcılığına karşı dünya barışını savunup güçlendirmeğe çalışırlar. Burjuva ulusunun egemen burjuva sınıfı ve devleti dünya üzerinde şöven ve savaşçı bir politika güderken, sosyalist ulusların devletleri haklı savaşları destekleyen, fakat haksız savaşlara karşı çıkan enternasyonalist bir siyaset izlerler.

● Burjuva uluslarının ideolojisi ve demagojisi burjuva milliyetçiliği ve şövenizmi iken, sosyalist ulus için milliyetçilik sözkonusu değildir. Sosyalist ulusun ulusal çıkarlarını belirleyen şey yurtseverliktir. (*)

● Sosyalist uluslarla burjuva uluslar arasındaki diğer önemli bir fark da şudur: sosyalist uluslar, birtakım karşı-devrimci unsurlar ya da bireyci-gerici-tutucu öğeler dışında bir bütündürler, yani ulusal birlik halindedirler. Burjuva uluslarda ise ulusal birlik görüntüseldir, sahtedir. Çünkü toplum antagonistik sınıflara bölünmüştür. Bu nedenle, sosyalist uluslar, burjuva devletlerde geniş bir işçi sınıfı desteğine sahiptirler. Ayrıca sosyalist uluslar, burjuva ulusların geniş halk yığınlarını kardeş ve müt-

tefik olarak bellemişlerdir. Böylece sosyalist ulusların en güçlü uluslararası müttefiki arasında, kapitalist ülkelerin işçi sınıfı başta olmak üzere ileri emekçi halk yığınları gelmektedir. Burjuva dünyasının sosyalist uluslardaki uzantıları ise kitlelere değil sadece son derece küçük ve satılmış menfaat gruplarına ve bireylere dayanmaktadır.

● Bütün bu özellikleri nedeniyle, sosyalist uluslar, ulusların eşitliği ve serbest rızasını öngören bir proletarya enternasyonalizmi anlayışı ile, uluslararasılaşma eğiliminin biricik temsilcisidirler. Çünkü bu uluslararasılaşma eğilimi, tekelci burjuvazinin tersine, küçük sömürücü azınlıkların kozmopolit çıkar ortaklıklarını değil, tüm dünya işçilerinin birliğini, tüm sosyalist ülke halklarının (sosyalist ulusların) en sıkı işbirliğini —ve gelecekte entegrasyonunu— tüm dünya halklarının kardeşliğini öngörmekte, kısacası uzun vadede sınıfların ve ulusal duvarların tümüyle ortadan kalktığı tek bir bütünsel, (yekpâre) sosyalist dünya toplumuna doğru ilerlemektedirler.

GENÇ ULUSAL DEVLETLERDE ULUSLAŞMA SORUNU

Üçüncü dünya adını verdiğimiz ve siyasi bağımsızlığına yeni kavuşmuş, bağımsız devlet kurmuş ülkelerde uluslaşma süreci birçok karmaşık

ya da değişik süreçleri izlemektedir.

Bu uluslardan bir kısmı, emperyalizmden siyasi olarak bağımsızlaşmışlardır, fakat ekonomik bakımdan

(*) Birtakım sosyalist uluslarda sosyalizmin ekonomik, maddi temelleri henüz gereğince gelişmemiş olduğundan, ya da bu ülkelerin köylü yapısı, küçük burjuva unsurlarının etkisi işçi sınıfı ideolojisinde olumsuz izler yaratığından, bu sosyalist yurtseverliğin, derece derece milliyetçilik biçiminde yansıdığı görülmüştür. Böylelikle, ÇHC yöneticilerinin milliyetçi tutumlarının vardığı gerici siyaset noktası gözler önündedir. Gene Yugoslavya'daki belli milliyetçi eğilimler, bugün bir buçuk milyon kadar Yugoslav işçisini yeniden Alman emperyalizminin kapitalist artı-değer sömürsünün kucağına terketmeğe dek varmıştır. Fakat bir-iki istisna dışında, bugün sosyalist ulusların milliyetçiliği değil, YURTSEVER'liği izledikleri, işçi sınıfının uluslararası ile ulusal çıkarlarını bütünleştiren enternasyonalist devletlere sahip oldukları bilinir.

kapitalist dünyaya bağımlıdırlar. Bu nedenle, emperyalizme ekonomik bakımdan bağımlı olan genç devletlerde bugün yaşanan uluslaşma, kelimenin burjuva anlamındaki uluslaşmadır. Bu ülkelerin emperyalizmden siyasi olarak bağımsızlaşması için ulusal burjuvazi ülkeye önderlik etmiştir. Siyasi bağımsızlık sağlanınca da, burjuvazi kendi dünya görüş ve çıkarları doğrultusunda ülkeyi kapitalist ekonomi yoluna sokmuştur. Bu nedenle eskiden sömürge ya da yarı-sömürge durumunda bulunup da yakın zamanlarda bağımsızlaşan bu tür ülkeler, i-çerde pre-kapitalizm'den kapitalizme geçmekte, yani burjuva uluslaşma sürecini yaşamakta, dışarıda ise emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemlerinin kışkacı altına girmektedirler. Böylelikle bu ulusların egemen burjuvazileri artık genellikle «ulusal» niteliğini yitirmiş, anti-emperyalist konumlarından uzaklaşmışlardır. Türkiye'nin Kemalist burjuvazisi, bunun tarihteki ilk örneklerinden birisini vermiştir. Bugün keza Fildişi Sahilleri, Kameron, Zaire, Fas, Malawi vb. gibi ülkeler aynı gruba örnek olarak gösterilebilir.

Genç ulusal devletler arasında, birkısım reformist yönetimler de bulunmaktadır. Reformist yönetimler de genel yapılarıyla emperyalizme karşı teslimiyetçi bir yol izlemektedir. Belirgin olarak devlet kapitalizmini uygulayan ve devlet kapitalizmi yoluyla özel sektörü (burjuvaziyi) güçlendirmekte olan bu ülkelerdeki uluslaşma sürecini de burjuva uluslaşması olarak almak gerekir. Tunus, Zambiya, Senegal gibi ülkeler bu reformist rejimlere karakteristik örnektir. Bununla birlikte, dünya sosyalizminin artan gücü ile bu ülkelerdeki devrimci - demokratik hareketlerin gelişmesi, reformist rejimlerin emperyalizm ile uzlaşmalarının önüne geç-

bilmek için direnen başlıca etkenlerdir.

Genç ulusal devletler arasında devrimci yol izleyen kapitalist-olmayan yol ülkelerine gelince, bu ülkelerin karakteristiklerini İLKE'nin 1977 Şubat ve Mart sayılarında işlemiştik.

Sözkonusu ülkelerde, resmi ideoloji olarak bilimsel sosyalizmi ilân etmiş ülkeler tarihte Mogolistan örneğinde görüldüğü gibi sosyalizm ve sosyalist uluslaşma yolunda önemli adımlar atmışlardır. (Bu ülkelerin uluslaşma süreci sosyalist ulus kategorisindeki uluslaşma sürecine yakındır.) (Kongo Halk Cumhuriyeti, Gine Halk Cumhuriyeti, Somali Demokratik Cumhuriyeti, Yemen D. Halk Cum., Angola Halk Cum., Mozambik H. Cum. Benin D. H. Cum., Gine Bisau H. Cum.,...)

Kapitalist-olmayan, yol ülkeleri arasında resmi ideolojisi bilimsel sosyalizm olmayan, sadece bilimsel sosyalizmden önemli oranlarda etkilenmiş ve esinleşmiş olan ve sosyalist sistemden büyük yardımlar sağlayan diğer grup kapitalist - olmayan yol ülkelerinde milli burjuvazinin ve küçük burjuva unsurların ağırlığı daha fazladır. Genel olarak devrimci - demokratik yönetimler safına giren bu ülkelerin uluslaşma süreçlerini gene burjuva uluslaşma kategorisine sokmak hatalı olur. Fakat, yukarıda saydığımız ve bilimsel sosyalizmi resmen kabul eden ülkelere daha yakın olan bu uluslaşma süreçleri gene de bağrında belirli tehlikeleri taşımaktadır. Gerek emperyalizmin komploları, gerekse yerli burjuvazinin güçlenmesi, ya da henüz tasfiye edilmemiş durumdaki birtakım toprak sahiplerinin çeşitli dirençleri, bu ülkeleri kapitalist-olmayan yol'dan çıkararak, kapitalist yola sokabilir. Uzun yıllar —pek tutarlı olmasa da— kapitalist olmayan yol'u izleyen Nasır dönemi Mısır'ın

daha sonra bir devlet kapitalizmi yapısına dönüşmesi ve özel sektörü güçlendirmeye başlaması, gitgide gericileşmesi; emperyalizm ile uzlaşan bir siyasete girmesi akıllarda canlı bir «geri dönüş» örneği olarak tutulmalıdır.

Gerek kapitalist-olmayan yol'un bu ikinci grup ülkelerinde, gerekse tüm kapitalist-olmayan yol ülkelerinde sosyalist doğrultudan (yönelimden) geri dönüşleri ve zızzakları önleyecek biricik güç hiç şüphesiz işçi sınıfının gelişmesidir. Bu ülkelerdeki uluslaşma süreçlerini, kelimenin burjuva anlamında —yani artı değer sömürüsüne dayanan bir sistem altındaki— bir uluslaşma olarak almamak, fakat bu ulusları, bir burjuva ulusta devrim yaparak sosyalizmi kurmuş olan işçi sınıfının yönettiği bir sosyalist ulus olarak da kabul etmemek gerekir. Çünkü bu ülkelerde henüz sosyalist kuruluşun maddi ön koşulları oluşmamış, proletarya hegemonyası (devlet) kurulmamıştır. Bu uluslar bir geçiş aşaması yaşamaktadırlar. Bu geçiş aşamasında, sosyalist doğrultusu en tutarlı olanlar bilimsel sosyalizmi resmi ideoloji olarak ilân ederek, bir zamanlar Moğolistan'ın ya da Sovyetler Birliğindeki Orta Asya - Uzak Doğu - Uzak Kuzey milliyetlerinin izledikleri yolu izlemekte olduğu anlaşılan ve devrimci tutumları olaylar içinde sürekli doğrulanan birinci gruptaki kapitalist-olmayan yol ülkeleridir.

Sosyalist ulusların ve kapitalist-olmayan yol ülkelerinin bilinen özelliklerini sıralamamızın nedeni, bugün ulus kavramının temsil ettiği anlamın, yüz yıl öncekinden farklı olduğunu hatırlatmak içindir. Günümüz dünyasını 19.cu yüzyıl rotalarındaki ya da yirminci yüzyıl başlarındaki gibi statik kabul ettiğimiz takdirde, ulus kavramı konusunda getirebileceğimiz tek

şey, ulusun, burjuva tanımını yapmaktan ibaret kalır.

Oysa yukarıda da özellikle gösterdiğimiz gibi, önce burjuva uluslar olarak tarih sahnesine çıkan ve sınıf mücadelesi yolundan geçerek sosyal devrimle sosyalist ulus kimliğine kavuşan ulusların meydana getirdiği dünya sosyalist topluluğunun (sosyalist sistemin) dünya sosyal gelişimini belirlemesi ve ulusal kurtuluş sürecini büyük ölçüde etiklemesi ulus kavramına ve ulus meselesine bakışta, ulusal bağımsızlık sorununu ele alıfta çok önemli bir yeni tarihsel faktördür. Ve bu faktör ancak günümüzden altmış yıl önce gerçeklik haline gelmiş, İkinci Dünya savaşından sonra ise giderek artan bir şekilde ulusal kurtuluş sürecini büsbütün etkileyerek güçlendirmiştir.

Ve işte dünya sosyalist sisteminin varlığının, gücünün ve bilimsel sosyalist ideolojinin yeryüzünde karşılaştığı büyük etkinlik, saygınlık ve yaygınlığın dünya devrimci sürecindeki yansımalarından birisi de kapitalist-olmayan yol'dan uluslaşma süreçlerinin sadece çok uluslu devletlerde değil, çok uluslu devletler dışında da yaygın ve önemli bir gerçeklik haline gelmiş olmasıdır. Elli beş yıl önce, sadece Sovyetler Birliğindeki bazı uzak bölge milliyetlerinden ya da Moğolistan'dan sözetmek mümkünken, bugün —sayıları gitgide artan— bir dizi geçiş ulusundan (kapitalist-olmayan yol ülkesinden) sözedilebilmektedir.

Gene sosyalist ulusların ve sosyalist yönelimli (kapitalist-olmayan ulusların) yanısıra, hiç kuşkusuz burjuva ulusu da çağımızın bir gerçekliğidir. Aynı şekilde, pre-kapitalizm'den uluslaşmaya tek geçiş biçimi kapitalist-olmayan yol ulusları olmadığı için dünyanın birçok geri ülkesi, hâlen, pre-kapitalizm'den kapitalizme geçmekte ve kelimenin burjuva anlamın-

da uluslaşmaktadır. Bu nedenle, ne burjuva uluslaşma sürecinin tarihe karıştığı sanılmalı, ne de bu yol mutlaklaştırılmalıdır.

Bütün bu değişik uluslaşma süreçleri çağdaş dünyada gözlenmektedir.

Farklı tip ulusların ve uluslaşma süreçlerinin varlığına rağmen, ulus kavramının evrensel tanımı değişmemekte, sadece ulusların sınıf muhtevası ve temel sosyo-ekonomik yapısı nitel farklılıklar göstermektedir.

ÖZET

Bu nedenle ulus kavramını işleyen ve uluslaşmanın değişik tarihsel, sosyal koşullardaki süreçlerini ana hatlarıyla göstermeğe çalışan bu bölümü bitirirken, konuya eğilmiş olan Sovyet teorisyenlerinden Yesmeneyef'in ulus tanımı hakkında yaptığı teorik özetlemeyi burada kısmen alını çizerek vereceğiz:

Ulus tamamiyle yeni bir tarihsel kategoridir. Uluslar feodal toplumdaki bölgesel bütünlük yokluğunun giderildiği ve kapitalizmin güç kazandığı bir dönemde ortaya çıkmaya başladılar. Uluslar sosyal gelişmedeki burjuva çağının kaçınılmaz bir biçimdirler. (Lenin Bütün Eserleri) (Cilt 21, s. 72).

Batıdaki sosyal demokratların ulusu öznel idealist bir şekilde tanımladıklarına işaret edilmelidir. Örneğin O. Bauer'e göre ortak bir kader zemini üzerinde ortak bir karakterle bağlanmış insan topluluğudur. Bir Avusturya sosyal - demokrat ideologu Renner'e göre ulus aynı şekilde düşünülen ve aynı biçimde konuşan insanların birliğiydi. Oportünistler, burjuva sosyalistleri gibi, ulusu maddi üretimin gelişimi alanında ve sosyal sistemin dışında değişmez bir kategori olarak ele alırlar.

Ulus aşiretsel veya ırksal bir halk topluluğu değildir. Aynı şekilde düşünülen insanların birliği de değildir. Ulus kendi yasalarına göre orta-

ya çıkıp gelişmiş ve aşiret veya milliyetin farklı iktisadi temellere haiz, tarihsel olarak oluşmuş istikrarlı bir insan topluluğudur.

Milliyetler arasındaki iktisadi bağların genişlemesi ve kuvvetlenmesi ulusların ortaya çıkışında önemli bir etkindir. Pre-kapitalist çağda bile milliyetler ortak yaşama alanına sahiptirler, aşağı yukarı ortak bir dil konuşuyorlardı ve pek fazla gelişmiş olmayan iktisadi ilişkileri vardır. Yine de ulus değildiler. İktisadi tecritlik hali geride kalınca, ticaret toplumsal işbölümü temeli üzerinde gelişince ve ortak bir milli pazar oluşturulunca milliyetler iktisadi yaşantı ortaklığını elde etmiş oldular. Sürekli ve yakın iktisadi bağlar dilde ortaklığı güçlendirir. Şive ayrılıklarını ortadan kaldırır ve insanların aynı bölgede oturdukları için birbirlerine duydukları yakınlığı teşvik eder, onları tek bir ulus olarak kaynaştırır. Bu yüzden milliyetleri ulus yapan şey istikrarlı bir iktisadi yaşantı ortaklığıdır. Bir ulusun ulus olduğunu kanıtlayan işaret budur ve uluslar bu temel üzerinde birleşip pekişirler.

Dilde ortaklık ulusun bir diğer önemli özelliğidir. «Dil, insanların birbiriyle ilişkilerinin en önemli aracısıdır» diye yazmıştı Lenin. (Bütün Eserleri, cilt 20, s. 396) bir devlet için dil mutlak bir ihtiyaç değilken ortak bir dile sahip olmayan bir ulusal topluluk düşünülemez. Lenin yaşama ortaklığını da ulusların temel bir özelliği olarak kabul ediyordu. Milliyetler, insanların aynı bölgede birlikte yaşamaları ve birbirleriyle düzenli toplumsal ilişkide bulunmaları sonucunda millet (ulus) olurlar.

Son olarak, bir halkın maddi ve manevi kültürü, yaşantı şekli, ulusun tarihsel gelişim şartlarını yansıtan gelenek ve görenekleri, sosyo-ekonomik yaşantısı ve ayrıca coğrafi çevresi ortak olmazsa ulusal bir toplum-

dan söz edilemez. Lenin, her zaman çağdaş toplumda kültürün ulusal özelliklere sahip olduğunu söylemişti. Enternasyonal kültür gayri milli değildir. (Bütün Eserleri, cilt 20, s. 24).

Ulusal kültürden söz ederken, burjuva sosyologlarının yaptığı gibi kültür fikri ideoloji fikri ile karıştırılmamalıdır. Onlar burjuva uluslarda «ideoloji birliğine» dair kuruntularını kanıtlamak için bu iki fikri özdeşleştirirler. Aslında bir burjuva ulusta ideolojik birlik diye bir şey olamaz, çünkü burjuva ulusları sömüren ve sömürülen her biri kendi ideolojisine sahip, antagonist sınıflardan oluşur. Burjuvazinin milliyetçi, ırkçı, kozmopolitan ideolojisine karşı olarak proleterya kendi enternasyonalist, sosyalist ideolojisine sahiptir. Millî mesele üzerine eleştirel notlar adlı yapıtında Lenin şöyle diyordu: «Her millî kültür içinde iki tane millî kültür vardır. PRİŞKEVİÇ, GUKOF ve STRUVE'lerin büyük Rus kültürü vardır, ancak aynı zamanda ÇERNİŞEVKSKİ ve

PLEHANOF'un adlarında belirlenmiş Büyük Rus kültürü vardır.» (Bütün Eserleri, cilt 20 sf. 32).

Ancak şurası belirtilmeli, bir ulus içinde sınıf çelişkilerinin keskinliği o milletin parçalanmasına işaret değildir. Elbetteki burjuva uluslarında mündemici ANTOGANİZMLER kültür bağını zayıflatır, ancak onu tamamen saf dışı etmez.

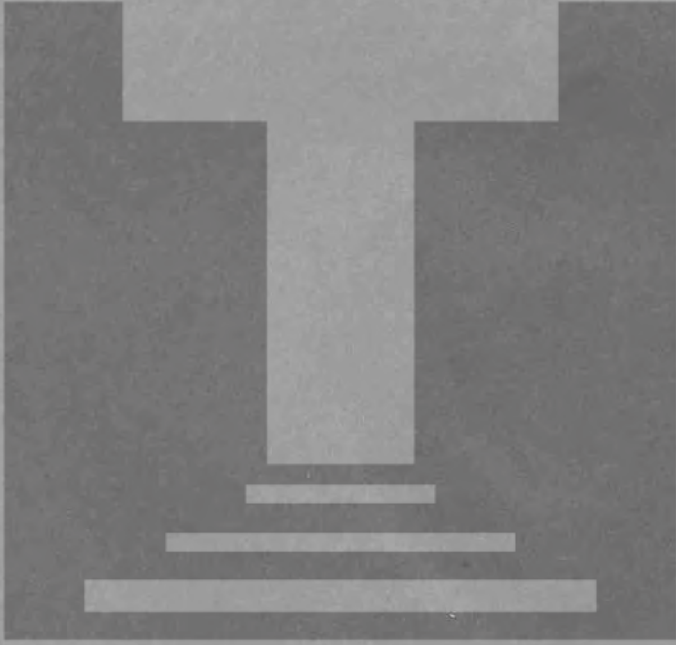
Görüldüğü gibi, Ulus iktisadi yaşantı dil, yaşama alanı, maddî ve manevî kültür bağları üzerinde yükselen tarihsel olarak oluşmuş bir insan topluluğudur. O bütün bu özelliklerin bir karmasıdır, bunlardan birinin eksikliği milletin henüz yeteriyle gelişmemiş olduğuna işarettir.»

Yazımızın gelecek bölümünde, önce Avrupa'daki feodaliteden kapitalizme geçiş çağında Doğu'da çok uluslu devletler'in oluşmasına değinecek, sonra da çok uluslu bir burjuva devletinde, ulusal sorun'un çözümünü için işçi sınıfı biliminin getirdiği öğretiyi özetleyeceğiz.

TÜSTAV

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV